577/4 10928

ლიტერატურული საქართველო

ჩემი ხატია სამშობლო,
სახატე — მთელი ქვეყანა

საქართველოს მწერალთა კავშირის ყოველკვირეული გაზეთი

პარასკევი, № 14 (2793) გამოცემის მე-60 წელი, 1991 5 აპრილი ფასი 40 კაპ.

სიკვდილი მოკლა, შკვდავმან, სიკვდილითა, ქმესკნელი დაჰხსნა...
გნელი განაქარწა ნათლითა და სოფელი განანათლა აღდგომითა

მიქაელ მოდრეკილი

საღდგომო ეპისტოლე

უწმიდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის ილია II

საქართველოს წმიდა მართლმადიდებელი ეკლესიის ხელიერ ზეშლეს:

„ნაგალითად ესათ ხანელი უფლისა, რამეთუ დიდებული ერნა, ამცნეთ ესენი... ეოფელსა ქვეყანასა" (ესაია 12,5)

„მწიდობა თქვენთანა", — პირველად ამ სიტყვებით აკურთხა ადგომილმა მაცხოვარმა თვისი მოწაფენი. ამ სიტყვებითვე მიმართავს იგი დღეს მთელ ეკიუმენიზმსს, ბორტების წყვდიადში, ოჩახს და ძალადობის მორეულში დანაკმეულ თითოეულ ჩვენგანს. და თუ შენ ქრისტიანი ხარ, გახსენ გულის კარი და იგრძნობ, უფალს ეს დალოცვა, როგორ უწამლებს შენი ხელის შეუხორცებელი, ღია ჭრილობებს.

„ნუ ეხავთ მოიგართა, ყმთა კაცთასა, რომელთა თანა არა არს ცხოვრებანა... ნეტარ არს, რომელსა ღმერთი იაკობისი შეწყ არს მისსა და სახოვნი მისი არს უფლისა მიმართ ღმრთისა მისისა" (ფსალმუნი 145, 3, 5).

ეკუმენიზმი, ერთიდერთი იმედი და მხსნელი ჩვენი არის უფალი.

ძმანო და დანო ჩემნო, უფლის იმედითა და ხიუკარულით აღვსილი გულითადად გილოცავთ პასექის ბრწყინვალე დღესასწაულს.

ძმისგე ალდგაბ!

გუშადეთ ღვთის და სახოვიდეთ მას და ტანჯვა თქვენი ნიხარულად შეგეცვლებაო.

წმიდა მამების სწავლებით, სულის ხსნის გზა ხამ ძირითად საფეხურს მოიცავს:

უნდა განეშოროთ ცოდვას;

ხილო თუ შეეცოდებთ, ხინანულით უნდა განეწმინდოთ; მაგრამ თუ გულწრფელად ვერ მოვინანიებთ, მწუხარეს შეგვამოხვეს უფალი, რათა დანაშაული გამოვიხეხოდოთ.

ჩვენნი უმაღალესობა, ალბათ, შესაბ კატეგორიას ეკუთვნის, ამბტომაც განსაცდელი და მწუხარეა არ გვტოვებს. მაგრამ გვწყალს, მაცხოვარივე მოგვეცეს ძალა მათ დასაძლეველად. მოიგარია, შეკარეენის ეფს არ დაეკარგოთ ღვთისაგან ნაბოძები მადლი, მადლი ხიკარულისა და მუდამ გვახხოვდეს წმიდა ბახილი დიდის სიტყვები: ბორტებან ბოროტებანი ვერ განკუფრნავ, მას მხოლოდ ხიკარულითა და ხიკეთით შეიძლება უნამლო.

წარსული თავისი ცოდვა-მადლით უკვე განგაშორდა. ჩვენ ახლა აწყოთა და მომავალზე უნდა ვიფიქროთ.

ერთ-ერთმა დიდმა მეცნიერმა სიტყვა „დღეს" ქვაზე ამოკვეთა და ხაწერ მაგიდაზე დაიდო, რათა თავები თავითთვის მუდამ შეეხედნენთანა,' რომ ადამიანისათვის ყველაზე ძვირფასი დღეკანელი დღეა. დღეს მაკმახლურად უნდა გაკეთდეს ყველაფერი კარგი და დიადი, რადგან ხვალ შეიძლება უკვე გვიანი იყოს. თუ ამ წუხით ვიცხოვრებთ, ეკუმენიზმ გზაზე დაკარგდებით.

ეკუმენიზმებიან ძიება ადამიანის ხულის თვისებაა და ეს პროცესი მას აუცილებლად მიიკვანს ღმერთამდე — ამბოლტურ ეკუმენიზმებამდე და მოკვანის ხიკარულამდე. ეკუმენიზმებიან გარეშე არ არსებობს მიმავალი, არ არსებობს ნამდვილი ხიხარული, ცხოვრებას არა აქვს აზრი. ეფფალი ბრძანებს: „სანთალ ეკუმენიზმი და ეკუმენიზმებამან განგაოვეხოფლნეს თქვენ" (ოიანე 8, 22).

დღეს თითოეული ჩვენგანი ოცნებობს თავიხუფლებაზე, ხამართლიან ყოფაზა და მშვიდობაზე. ხუკარენელი ხახელმწიფო, — ეს ხიტყვები ბრძოდ გვხვდება ჩვენი ეფრნალ-გაზეთების ფურცლებზე, გვეხმის ხალხის ხაუბრახაბ. ის კი გვავიწყდება, რომ, ამ ხამთან ერთად, ხახელმწიფო, უპირველეს ყოვლისა, უნდა იყოს ხამართალი. ხამართლიანობის გარეშე, რწმენის და ხიკარულის გარეშე, მშვიდობა ვერ დამყარდება. ეკუფალა, რომელიც ამ კანონებით არ ცხოვრობს, ეოკოხეოდ ეკიეცა თავისივე ხალხისთვის. ხრულეოფალი და ხამართლიანი ხახელმწიფო რომ შეექმნათ, უპირველეს ყოფილა, ადამიანები უნდა აღვზარდოთ ხიკეთიანად, რწმენისა და ხამართლიანობის პრინციპით. მაგრამ ჯერ უნდა გავარკვიოთ, ხაიდან და როგორ დავიწყოთ აღზრდა.

ცნობილი მეცნიერები, ფილოსოფოსები, ღვთიხმეტყველები, ფხიკოლოგები თვლიან, რომ ამ ხაქმეს ბავშვის დაბადების პირველი დღიდანვე უნდა შეუდგეთ. ამასთან, მუდამ უნდა გვახხოვდეს, რომ ეუკალიფლია ცოდნის მიეცმახთან ერთად ეკრძნობოთა ადამიანზეც ვიზრუნოთ.

განსაკუთრებული ეურადღება უნდა მიეკეცეს გულის კულტურას. გული არის ადამიანის ხულიერი და ხორციელი ხიცოცხლის შეერთების ადგილი, აკედან მომდინარეობს კეთილი და ბოროტი ზრახვანი და კმეიდებანი. ჩვენი კონება გარედან მოეკეცოდეს ინფორმაციას აკზიანს ხულში. ეკ ხდება ეოველივე ამის ხამართლიანი ან უხამართლო განხეკა, რომელიც შემდეგ ჩვენს მოკმედებაში ვლინდება. გული არის ცენტრი მრავალგვარი ხულიერი გრძნობისა, ხხვადახვა განცდისა, ცხოველური ენებისა.

ახე რომ, გულში ყალიბდება და მწიფდება პიროვნების ზნეობრივი ხიფუძვლები, რომელნიც შემდეგ ადამიანის ცხოვრებაში იჩენენ თავს.

წმიდა მეფე დავითმა, ფხალმუნთა შეკმნელმა, მშვენიერად იცოდა გულის მნიშვნელობა; ამბტომაც შეეთხოვა შემოკმედს: „გული წმიდაჲ დაბადე ჩემთჳს, ღმერთო, და სული წრფელი განმიახლე კეკმეა ჩემსა" (ფსალმუნი 50, 12).

გული, — ეს არის ადამიანის ყველაზე დიდი ხიწმინდე. იგია კკარცხლბეკი უზეხოიეხისა, ტაძარი ხულისა წმიდისა. ამბტომაც ახე მიმართავს უფალი თითოეულ ჩვენგანს: „ძმაეკ მე, ფალო, გული შენი" (ოკანი 23, 26).

ამის შეხახებ დაწერილებით ამიტომ ეხაუბრობთ, რომ მშობლები, ანდა პედაგოგები როცა ფალს, ან მოსწავლეს ამა თუ იმ კეთილ რჩევას აძლევენ, ბზირად მათი ნათქვამი ჩაჩეხ ხმად მოკალდებლისად უდაბნოსა შინა. უფრახების დარიგება, ახსნა, მეკაცეცა უმეტეს შეთხვევაში უსაოფოა, რადგან თავიდანვე დაშვებული აქვთ ერთი დიდი შეცდომა: მათ ვერ შეძლეს ბავშვის გულის კარის გაღება. გული კი მხოლოდ ხიკარულით იხსნება.

მშობელმა თუ მასწავლებელმა უპირველეს ყოვლისა მსმენელთა ხიკარული უნდა დაიმხახუროს და გახალგაზ მის ხელში იკრეხა; გაალე გული, შედი შიგ, დამეკარე წეხრიგი და შენის გემოვნებით განაკაგე ყოველი; ხელის შემშლელი არ გეყოლება.

მაგრამ ხიკარული რომ დაკემხახურთო, ჯერ ჩვენ უნდა შევიეკარით ბავშვი ნამდვილი ხიკარულით. დიდებს ეხმა ახსოდეთ, რომ ბავშვის მოტკუეება შეუძლებელია: იგი გაცილებით იმაზე მეტ ჭრძნობს, ვიდრე ჩვენ გვგონია. (ადამიანებს შორის ხომ, გარდა ხიხელისა, თვალსაზრის შეუმჩნეველი ხულიერი კავშირიც მკარდება).

მაინც რა არის ხიკარული?

შესანიშნავად წერს ფილოსოფოსი პლატონი: „ერთიანობის, მთლიანობის დაუკარებელი ხერეული და მისდამი ხწრაფვა არის ხიკარული" (პლატონი 8. 1990, ტ. II, გვ. 120). მაგრამ ხიკარულის არის ყველაზე ღრმად და ნათლად მაინც წმიდა მოციქული იოანე ღვთისმეტყველი განმარტავს: „ხაკარულნი, ვიეკარებდეთ ერთიერთას, რამეთუ ხიკარული ღმრთისაგან არს და ყოველი, რომელსა უეკარებს, ღმრთისაგან ზიხილ არს და იცის ღმერთი. რომელსა არა უეკარებს, მან არა იცის ღმერთი, რამეთუ ღმერთი ხიკარული არს" (I ოიანე 3, 4).

ხიკარულით უნდა აღვზარდოთ და ხიკარულით უნდა ვაახწავლოთ ჩვენს შვილებს. ადამიანის ხიცოცხლის მთავარი ამრი ის არის, რომ ეკეარიდეს ხხვა, ეკეარიდეს ღმერთი, ეკეარიდეს ბუნება, ეკეარიდეს ეკეიანები და ბორტანები, ეკეარიდეს ყველა. მაგრამ ეს არ არის ხაკმარისი; ხიეცილებელია, ხხვებსაც ეკეარიდეთ.

რით დავიწყოთ? — ყველაზე მეტრით, ერთი ადამიანით. შენს დამოკიდებულებას ამ პიროვნებისადმი უნდა განსაზღვრავდეს არა ეკალდებულებაც, არამედ ხიკარული, მასთან ხულიერი ერთობის ხურვილი. ხხვა ადამიანში, თუნდაც ყველაზე შეემნეველში, ან ეოფფეი დაეეეფალი, უნდა ხეკდეთ, დაინახეთ ღვთის ბრწყინვალეთან ანარეკლი, — მისი კარგი თვისებები და ახე შეიეკარო იგი.

შენს მოკმედებას ხაფუძვლად ხიკარული დაუდე და გახსოვდეს: მოკვარი ის კი არ არის, რამდენს ეკიდეს გაკეთებულ ხულის დახახმარებლად. არამედ ის, თუ ხიკეარულის რა წილს ჩადებ შენს მიერ გაკეთებულ კეთილ ხაქმეში. ღვთის ხახელით ხიკარულით აღჭურვილი კეთილი ხაქმე მეტად დიდი მადლია წინაშე უფლისა.

ამ ეპისტოლეში მინდა შევეხო ჩვენი მოზარდი თაობის პრობლემას, აღზრდის საკითხს ოჯახსა და ხკოლაში, ხაშუალო ხკოლის ხაგანმანათლებლო კურსს და იმ ზოგიერთ გადაუჭრელ საკითხს, რომელიც დღეს დგას ჩვენს წინაშე.

პრობლემები ბევრია და ბზარიც არე ვიცით, ხაიდან დაკიწეთ მათი მოგვარება. თავიდანვე უნდა თქვას, რომ მოზარდების მიმართ დიდად ხეიდეკენ როგორც ოჯახი. მშობლები, ახე ხკოლა და პედაგოგები.

ოჯახეე რომ იყოს ღვთის ლოცვა-კურთხევა, ეოლ-ქმარს აუცილებლად ტაძარში უნდა ეკონდეს ეკარი დაწერილი: ხოლო თუ ახანი ეკარდაუწერელნი არიან, მათი ეურთიერთობაც და შვილებიც უკანონო და ღვთის კურთხევის მადლს მოკლებული.

ბავშვის აღზრდისას ყველაზე დიდი ბიძეის მიმეცემა მშობლების პირადი მაგალითია. იმ ოჯახში, სადაც ეოველდღეურად აღეკლინება ლოცვა, სადაც მშობლები ეკიოლსინდფსიერად ეშრომობენ, ერთმანეთს ხიკარულითა და პატივისცემით

(დასასრული მე-2 გვ.)

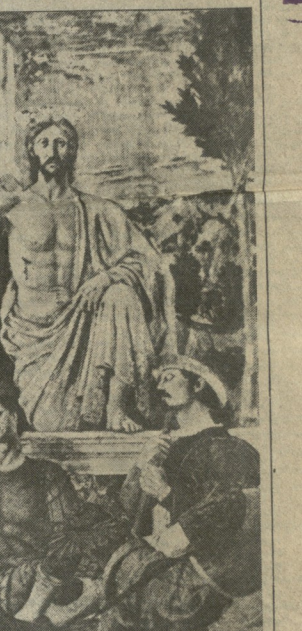

(დასასრული)

მიმართავენ, ცდილობენ დაეზმარონ გაჭირვებულებს; იქ, სადაც არაფერ არაფერს არ უყურიან, არ უხეშობს, არ აბუზღუნს... ინზრდებიან ასეთივე ეთილი ოვიხეებიან ჩვენნი პირველებები.

განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ზეიდლის ქრისტიანულ აღზრდას. დღეისდღისთვი ბრავალი სეკტა არსებობს: ბაპტისტების, ორმოცდაოთხელების, ეკანგელისტების, იეღოვისტების, ადვენტისტების რელიგიათა წარმომადგენლებს: ბუდისტების, ინდუისტების, ქრიშნაიტების და სხვათა. ისინი ცდილობენ გაავრცელონ თავიანი ცრუ სწავლება, ეწევიან აქტიურ პროპაგანდას და ბშირად მიზანსაც აღწევენ, განსაკუთრებით ბავშვებსა და ახალგაზრდებში, რადგან ბევი ოჯახიდან ანა აკვთ მიღებული საკრი რელიგიური აღზრდა, არ იცნობენ მართლმადიდებლობას და მაკაცად არ დგანან თავის ეროვნებისაკენ.

ეჭვი ეიცოფილი ეა მოდან ბვაბოოდეს, რომ მართლმადიდებლობია ჩვენი ძალა, რომ მხოლოდ მართლმადიდებლობამ [illegible] ერეს ინ ერნენი, ენეხეეს და ეტრადიციები, რომელიც [illegible] მოიკულეს დაუტანა. ამიტომაც ჩვენი ეკლესია [illegible] ეა ეამეიკეთ ეა ეკლესიად ეა ეიდ ფლედ იეკვს ეროეა, ეანუეოფელი ეამიკეთეი ეკლესიის ბრეაბსნა ეა ტრადიციებს.

„ეჭიან... ერთი ეჭიდა ეკათოლეკე ეა ეამიკეთეი ეკლესია", — ეკითხულობთ ხარჭნეეეინის სიმბოლოში, რომელიც ეჭიდა ეამაი მიერ I და II მსოფლიო ეაეკლესიეი ეერეეე

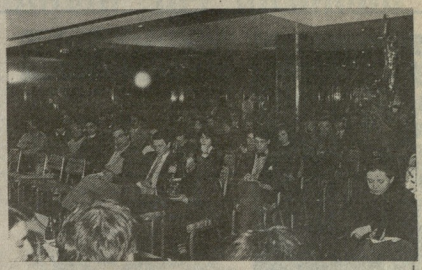

გაცხადებული ნება

ეს კითხვა მუდამ იდგა ქართველი ერის წინაშე მისი მრავალჭირნახული ისტორიის მანძილზე, ჩვენი წინაპრებიც დროისა და გარემოების შეხვედრისგან სცემდნენ პასუხს ამ საკვანძო კითხვაზე. 31 მარტს საქართველოში ჩატარებულ რეფერენდუმს — საერთო სახალხო გამოკითხვას — უდიდესი სამართლებრივი, პოლიტიკური, ზნეობრივი მნიშვნელობა ენიჭება ჩვენი ერის ისტორიაში. სწორედ ამიტომ განსხვავებული პოლიტიკური შეხედულებების, რელიგიური მრწამსის, სხვადასხვა ეროვნების ადამიანები ამ საკითხში თანქმის ერთსულოვანნი აღმოჩნდნენ.

რეფერენდუმის წინასწარი მონაცემების შესახებ ისაუბრეს ახლახანს გამხნილ სახტუშრო „მეტეხში" გამართულ პრესკონფერენციაზე, რომელსაც ეხმიანებოდნენ: საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი სბჭოს თავმჯდომარის პირველი მოადგილე აპაკი სხამთინანი, ცენტრალური საარჩევნო კომისიის თავმჯდომარე არჩილ ჭინაკაძაძე, ამავე კომისიის თავმჯდომარის მოადგილე ვახტანგ ხმელაძე.

თუმცა, საარჩევნო კომისიას ხელთ არ ჰქონდა ოფიციალური ოქმები, მაგრამ ფაქტიურად, ამ დროისთვის მიღებული იყო წინასწარი მონაცემები საქართველოს ყველა რაიონიდან, გარდა ცხინვალისა. რეფერენდუმში მონაწილეობა მიიღო ამომრჩეველთა 90,5 პროცენტმა. აქედან საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენას 1918 წლის 26 მაისის დამოუკიდებლობის აქტის ხელუფლებაზე, მხარი დაუჭირა 98,93 პროცენტმა, თითქმის 99 პროცენტმა. აქედან, ამომრჩეველთა საერთო რაოდენობიდან კითხვას დადებითი პასუხი გასცა 89,5 პროცენტმა.

ბატონმა აკაკი სხამთინამ დამსწრეთ მოახსენა: ჩვენ ვფიქრობთ, რომ საქართველომ გადალახა მწუხარე ნახევი დამოუკიდებლობის აღდგენისკენ, თავისუფლებისაკენ. ჩვენი ღრმა რწმენით, ახეთ სახეთ, როგორსაც წარმადგენს რეფერენდუმის შედეგები, ნინ ვერავითარი ძალა ვერ დაუდგება, გარდა შეიარაღებული ძალისა. გამარჯვებაში დარწმუნებულნი ვიყავით, ამის საფუძველს გვაძლევდა ის, რომ ამ ხუთ თვეში, რაც ხელისუფლების სათავეში მოვედი „მრგვალი მაგიდა — თავისუფალი საქართველო" მოხალისეობის ნაწილი (ძირითადად არაქართული მოსახლეობა) დარწმუნდა, რომ ჩვენ მათ უფლებებს არ შეეხებავთ. ამ რეფერენდუმის შედეგი ერთიანებს ჩვენს ხამშობლოს, მის მოსახლეობას, ყველაზე კეთილმეზობლური მიზნებისათვის საბრძოლველად. ეს შედეგები გახლავთ ხაწინაარი იმისა, რომ დამოუკიდებელ საქართველოში მისი ყველა მცხოვრებისათვის თავისუფალი, ბედნიერი არსებობის პირობები შეიქმნება. ყოველივე ეს აქნება მყარი საფუძველი მოავრობისათვის შემდგომი მტკიცე ქმედებისა დამოუკიდებლობის მიღწევის გზაზე.

პრეკონფერენციის მონაწილეებმა უასუხეს ეურნალისტთა შეკითხვებს. ბაზგასმით აღინიშნა, რომ რეფერენდუმის შედეგები განაპირველებს საქართველოს პოზიციას და მოსკოვი დადგება მოლაპარაკების, დიალოგის პოზიციაზე. მოიხენიება გზები საკითხის პოლიტიკურად გადაწყვეტისა. ამასთან დაკავშირებით ითქვა, რომ მოსკოვი ყოველნაირად ხელს უშლიდა ამერიკის შეერთებული შტატების ყოფილი პრეზიდენტის რიჩარდ ნიქსონის ვიზიტს თბილისში, ხოლო შემდეგ კი, ცდილობდა, რომ რეფერენდუმის დღეს იგი აქ არ ყოფილიყო...

ეურნალისტები დაინტერესდნენ ადგილობრივი მიმდინარე პროცესებით. „ადგა ჩატარდა რაღაცრა ნაკლებრო, ანუ რეფერენდალური რეფერენდუმი. ხაგანგებო არჩევდ ვარაკაძეს განაცხადა, რომ ხაკაზორო რეფერენდუმის მონაცემები, მათ შორის ამომრჩეველთა რაოდენობაც, გაყალბებული იყო. ხოლო 31 მარტის რეფერენდუმზე ამომრჩეველთა 60 პროცენტი მივიდა ხაარჩევნო უფლებამ.

პრესკონფერენციაზე ეურადღება გამახვილდა ამ ფაქტზე, რომ საქართველოს ფარგალებს გარეთ, მოსკოვში, ლენინგრადში, ბაკოსა და ეკლადიკავკაზში მეცხოვრე ქართველებს ხმის მიცემის შესაძლებლობა ჰქონდათ...

უპასუხა რა ხოლეთი ეურნალისტის კითხვას ჯავახეთში რეფერენდუმის მიმდინარეობის შესახებ, ბატონმა აკაკი ახათინამ განაცხადა, რომ ამ რეგიონში, სადაც კომპაქტურადაა დასახლებული ხოლეთი მოსახლეობა, აქტივობა ხაკმაოდ მაღალი იყო, ხაშუალო რესპუბლიკურ მაჩვენებელს მეორედი ჩამორჩებოდა.

გარდა ამისა, ჩვენ დავინტერესდით რეფერენდუმის შედეგებით ახალქალაქის, ნინწყნარეთის და მარნეულის რაიონებში. ახალქალაქში კითხვას დადებითად უპასუხა ამომრჩეველთა 87,8 პროცენტ'ამ, ნინწყნარეთის რაიონში— 78,25 პროცენტმა, ხოლო მარნეულის რაიონში — 96,74 პროცენტმა.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ქართველი ერისთვის ამ ეაღრეხად მნიშვნელოვან, ხაპასუხისმგებლო დღეს, რასაც რომ ვიქვათ, ეადგილო და არაფრისმთქმელი იყო ოპოზიციურ პარტიათა წარმომადგენლების მმაუოფანი ხაარჩევნო ტტტი ეკა ხახტუშრო „მეტეხთან", არც მათ ხალრ ხაარჩევნოეარეფიო დარბაზში დასმული შეკითხვები შეეხებოდა ხარეფერენდუმო თემატიკას. დღეს, როცა კრატიკულ ზღვარს მივადწიეთ, ბრძოლა გვიწევს ეროვნული არსებობის შენარჩუნებისათვის, ძალზედ გვჭირდება თავისუფალი ხაეკარის თანდგომა ინფორმაციული ბლოკადის პირობებში... ვფიქრობთ, ამგვარი ქმედება ხაერთო ხაქმეს ავნებს, მთაუმეტეს, რომ ოპოზიციის განზრახვა — მიეკუთვნა უცნოელ ეურნალისტთა ეურადღება — უშედეგოდ დასრულდა. მათ მიერ ხატარებული „აქციისა თვის" არც დრო იყო ხწორედ შერჩეული, არც ადგილი, და ხვათაოშორის, არც გამოხატვის ხაშუალება.

ნინო კვიტაშვილი

თამაშ ჩხენკელი

ხვედრი

კი, არსის ხვედრი არსშია თვითონ
(დიახ: კოკასა შიგან რაცა დგას),
მაგრამ ის ხვედრი ვინ როგორ ზიდოს,
ან რატომ ზიდოს კაცადაცადმან?

. . .

არ იპატიო ვით მარგალიტი?
თუ ფეხით ჰქონო ვით ორმანი, ორმანი
რომ ის არ იყო, რაც ხარ, —
მალედვე
სკორეთი სავსეს რომ ჩახდე ორმოს!

1991. მარტი

ლიტერატურული საქართველო

საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს ეკონომიკურის, ბანკოლეგისა და მეცნიერების მუდმივი კომისიის თავმჯდომარეს ბატონ თეიმურ ჯორბიძეს

საქართველოს რესპუბლიკის მეჯლისის სიტყვის დეპარტამენტის თავმჯდომარეს ბატონ რევაზ ლლონტს

საქართველოს მწერალთა კავშირის თავმჯდომარეს ბატონ მუხრან მაჭავარიანს

ბატიკეცემული ბატონებო!
ხაგამომცემელო ხაქმიანობაში შექმნილმა უკიდურესად მძიმე ვითარებამ გვიბიძგა მოგმართოთ ამ წერილით და თქვენი უურადღება შევაჩერით ზოგიერთ ხაკითხზე, რომელიც, ჩახაკვირველია, თქვენთვის უცნობი არ არის, მაგრამ მიმდინარე პოლიტიკურმა მოვლენების ფონზე, შესაძლოა, მეტრეზონანსოვნად გამოიყურება. მწერლობისთვის კი გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

ხაქმე ის გახლავთ, რომ დღეისათვის არხებითად შეწყვეტილია ხახელმწიფო გამომცემლობათა ფუნქციონირება, რაც ნიშნავს მათ არც ქაღალდი გააჩნიათ და არც ოპერეტიფული ბაზა. შესახებმისად, დარღვეულია ხაგამომცემო გეგმები და პროფესიონალ მწერალთა წიგნები თითქმის ალარ გამოდის.

ამ ხაქმეში, ჩახაკვირველია, გარკვეულ როლს თამაშობს ხუხიეკტური ფაქტორები, მაგრამ, ჩვენი აზრით, მთავარი მიზეზი მაინც არსებული ხაგამომცემო ხისტემის სრული მოშლაა, რამაც გზა გაუხსნა ხამოყვარულო, არაპროფესიონალ, მდარე და ხაეკვო ლიტერატურას, რომელმაც ეკალი ეიწყნარ ბაზარი, ხაზოლოგდ დაიპყრო და მეითვალ ხაქართველოს ისეიდე მოშლილი და დახალმწარმოებელური პოლიგრაფია და ქაღალდის რეხურსები.

ამგვარი ლიტერატურის გამოცემას ძირითადად კომერციული ხასიათი აქვს და ე. წ. ხაგამომცემო კოოპერატივებმა თავიანი გაუხსნელი ხახსრებთან ოოლად შეძლეს ხარიხმარივი შერჩევის პრინციპით მოქმედ და ხალინანნოხიფოოკრატიულ ხარჩოებზე ჩაეტეხ ხახელმწიფო გამომცემლობათა პარალეზეზა. დღეისათვის, არაზუსტი მონაცემებით, ოცამდე ხაგამომცემლო კოოპერატივი მოქმედებს, რომელთაც დაბეჭდილი და გავრცელებული აქვთ ახიათახმენთ „ტალონი" ხხვადასხვა ხასიათის ლიტერატურაზე, მათ შორის: ოტკომეულებზე, ოცტმეულებზე, ოცდაათტომეულებზე, ორმოცდაათტომეულებზე, ასტომეულებზე!... ამ ტომეულების ხაერთო რაოდენობა პირდაპირ ფანტასტიკურია საქართველოს პოლიგრაფიული ბაზის შესაძლებლობებთან შედარებით, ალარაფერს ვამბობთ მათი ქაღალდით უზრუნველყოფის თაობაზე. ერთი ხიტყვით, ოსტაპ ბენდერისეული „ჩეზმის და ჩლიქების" კომერციალ სრული გიფურჩქნის გზაზე დგას ხაქართველოში.

ხაგამომცემელო კოოპერატივებს მაღალი ეახამჯელოები აქვთ დაწინაური გამომცემლობისა და პოლიგრაფიულ ხაწარმოთა პახუხისმგებელი პირებისათვის და ამრიგად ისინი თავის ხამსახურში ეყავთ ჩაეენებული.

ახე რომ, ხახელმწიფო გამომცემლობაში მწერლებისეს, უკეიეს შემთხვევაში, ერთი პახუხი არსებობს: ქაღალდი და ხტამბა არა გვაქვს, თუ ეშოეთო, გამოგაეცემთ, ამ პირობის შესრულება კი პროფესიონალ მწერალთათვის, ფაქტობრივად, შეუძლებელია.

თქვენ კარგად მოგეხსენებოთ — ამგვარი ვითარება რაოდენ დამლუპველია ლიტერატურული პროცესისათვის და, საერთოდ, ჩვენი ეროვნული ლიტერატურისათვის, რომელმაც ძნელს დაიხსნა თავი კონიუნქტურული და ხაეეწურო არტახებისაგან, მაგრამ განვითარების გზაზე ახალი დაბრკოლება გადაეღობა.

ამჟერად თავს ნებას ვერ მივცემთ შემოგთავაზოთ კონკრეტული წინადადებები, ეს ხაკითხი ღრმა და ხაფუძვლიანი შესწავლის საგანი უნდა გახდეს და უმოკლეს დროში დაახასის მდგომარეობის გამოსწორების გზები.

თეიმურ ჯორბენაძე
ანეთ ბენერტლიძე
ელიზაბარ ჯაველიძე
მამუკა ფიკლაური

ეროვნული რევოლუციის ...

ეროვნულ-რევოლუციური მეამბოხეობა

ᲘᲕᲔᲠᲘᲐ

ᲛᲝᲜᲐᲬᲘᲚᲔ ᲐᲛᲑᲐᲕᲘ

პატიება დავიწყებას არ ნიშნავს

საზოგადოება „კავკასიელს" დარბაზმა განიხილა გაზეთ „იზვესტიაში" გამოქვეყნებული წერილი „სამხრეთ ოსეთი. შეწყდეს ძალადობა" (13. II. 1991), რომელსაც ხელს აწერენ: ვ. აბაევი, თ. ძუღაევი, ი. დამბეკოვი, ა. ბესტაევი, ზ. ხაბალოევა, ნ. ჯუსოითი, ცხურბაევა, ა. გურანსკი და აცანადეს: ასეთი პუბლიკაციები ხელს უშლის კავკასიაში ტრადიციების აღორძინებას, საერთო კავკასიური ცნობიერების დამკვიდრებას. ჩვენთვის მიუღებელია ხსენებული წერილში ჩამოყალიბებული პოზიცია, რომელშიც ჩანს ტენდენცია, რომ ოსები ინდოევროპული წარმომავლობის გამო, დაუპირისპირდნენ ქაკასიელ ხალხს.

საზოგადოება „კავკასიელის" დარბაზმა სთხოვა საზოგადოების წევრს პროფესორ მ. ბმდუშელიშვილს კომენტარი გაეკეთებინა აღნიშნული წერილისათვის.

გაზეთ „იზვესტიაში" 13 თებერვალს გამოქვეყნებული მიმართვის ტექსტში იმდენი შეუსაბამობაა, რომ სწორედ ახეთ პუბლიკაციაზე იოქმის, კომენტარი ზედმეტია, თუმცა არც მისი სრული დუმილით გვერდის აკლა ავარჯებს, ალბათ, ამიტომ შეეკიდები მიმართვაში თავშეფარული ზოგიერთი დებულების ქვეტექსტი ხმამაღლა წავიკითხო, ხოლო ზოგიერთი ფრაზიღი გავხსნა. იმედი მაქვს, რომ ეს ოსი ხალხისათვის და პირველ რიგში საქართველოში მცხოვრები ოსებისათვისაც არ აკლია ზედმეტი. კაშნაკად ჯერ ეს იყოს: „სამხრეთ ოსეთის პოზიცია ობიექტურად არის გაპირობებული ისტორიული, ეთნიკური და გეოგრაფიული ფაქტორებით და აკ უაზრო იდეოლოგიური ხელოვნელის ძიება" — აცხადებენ ავტორები და აქვე: „ოსმა ხალხმა, რომელმაც მრავალი საუკუნე იცხოვრა ამერიკაკავასიაში, შეინახა ერთიულება თავისი ინდოევროპული კავშირებისადმი", რამაც „საფუძა ის საერთოდ ამერიკაკავასიური პოლიტიკური ტენდენციის ოპოზიციაში", და „მოსწონთ თუ არ მოსწონთ ეს ფაქტი... ასეთია ოსი ხალხის ისტორიული ბედი". როგორ მოგწონთ? აქ ოსი ხალხის „პოზიცია" და „ოპოზიცია", „ისტორიული ბედი" და „იდეოლოგიური საფუძელი" — ალარ ვკთხულობთ, ვინა აქვს უფლება ამსჯელოს მოელი ხალხის სახელით, ან საიდან შეიძლება ვიეოდეთ მოელი ხალხის პოლიტიკური ტენდენცია თუ ენობრივი პრინციპებისადმი „ერთგულება". ჩვენ შეიძლება ვიეოდეთ ცალკეული პიროვნების ან გარკვეული მაზნით შეკავშირებული (როგორც ამ შემთხვევაში) რამდენიმე პიროვნების ტენდენცია რაიმეს ძიებისადმი, ამ შემთხვევაში „ინდოევროპული კავშირების" ძიებისადმი, ისიც მაშინ, როცა ეს პიროვნებები თავიანთ „ტენდენციას" თუ „ერთგულებას" ხაკრიდ აცხადებენ, თანაც ცენტრალური პრესის ისეთ უმაღლეს ორგანოში, როგორიც „იზვესტია" (მე, „სამხრეთ ოსეთის თემას საგულდაგულოდ გვერდს უსვამო ყოველგვარი ორიენტაციის ცენტრალური პრესის ორგანოები" — დალოცვილები, „იზვესტიაზე" ცენტრალური ორგანო ნეტა სხვა რომეული გეგულებათ საბჭოთა კავშირში!). შეენიერებამ იცის, სად მიიყვანა ვერაშენელი რასსახეები (ფაშისტები) ამ „ინდოევროპული კავშირების" ძიებამ, ხოლო ისტორიას ახსოვს და ვერც ვერასოდეს დავიწყებს, თუ პოლიტიკურად რათი დამოკიდებულ ეს ავადსახსენებელი ტენდენციაა. სწორედ ეს „ინდოევროპული კავშირები" დაედო იდეოლოგიურ საფუძველად ნაცისტების მანიკალურ ხერხელს, დაეტყობინათ ირიელი რასის უპირატესობა, იეხსნათ სხვა ხალხების (ანუ „დაბალი რასების") დაპყრობის, დამორჩილების და მოსპობის აუცილებლობა, რამეთუ ფაშიზმის — მეცნიერებას ზურგშეკეცული — „იდეოლოგები" გასაოცარი დაჯინებით ამტკიცებდნენ, რომ „ენა და კულტურა ხულია რასის", რომ მხოლოდ წმინდა ხასხლის ირიელებს შეეძლოთ შეეკმნათ ინდო-ევროპიული (ინდოევროპული) ენა და მსოფლიო ცივილიზაცია, სხვებს მხოლოდ მათი გადმოლებისა და ათვისების უნარი თუ შესწევთ, ხოლო უფრო დაბალ რასებს კი ამის უნარიც არ გააჩნიათ. ეს იყო მათი „თეორიების" ქვაკუთხედი — ახეთი იყო მათი იდეოლოგიური მრწამსი; სხვათა შორის, ამ რამდენიმე ხნის წინათ, ერთმა ტვინამღერებულმა ოსმა სტატიაც კი გამოაქვეყნა, რომელშეც ირიელ რასაზეც იყო მსჯელობა, მათ უპირატესობაზეც, ხეახტაკურ ემბლემაზეც და დიდი ხნის წინათ დასამარებულ და სისხლში დაოხეტილი რასიზმის სხვა ატრიბუტებზეც — მაგრამ გასაოცარებულმა მკითხველმა ზეზარატვი დუმილით ავარა მას. გვერდი და აა, ისევ „ინდოევროპიული კავშირების ერთგულებას" გვახსენებენ ავტორები. ხომ ვიცით, ერთმა მოეა მანიკალმა როგორ აუმდგომენ ვერშენელ ხალხს ეონეა, ხომ ისიც ვიცით, რა ფასად დაუედა კაცობრობას ეს პირველი რიგში კი თვით გერმანელ ხალხს ამ „იდეოლოგიის" ერთგულება; ახლა რა, კავკასიელ ინდოევროპელებს მოაუწამლოთ ამ კავშიმეცნიერული შხამით ქუა-გონება?!..

ჭეშმარიტად მეცნიერული სურათი კი, ხინადგილეში, გაცილებით უფრო მარტივია და ნათელი: ენაცა და კულტურაც შეიძლება გავრცელდეს თვით ხალხის (იდანიანების) გავრცელების გარეშე (მოელი ინგლისურენოვანი, ესპანურენოვანი, არაბულენოვანი ნაგვარია ამის მაგალითი), ხოლო თვით ხალხი არასოდეს არ ვრცელდება მათი გავრცელების გარეშე. კავკასია ირანულ-კავკასიური ენების სამშობლოა; ინდო-ევროპული ენის აკვანი კი, როგორც ცნობილია, კავკასიაში არ დარწეულა და ამდენად ის კ ეს შემდგომ გავრცელდელი ან კავკასიისათვის უცხო ხალხების მიერ შემოტანილი უნდა იყოს; თუ ოსეთს მხოლოდ ინდოევროპიულად (ინდო-ირანულად) მოვიხსენიებთ (როგორც ამას მიმართავს ავტორებიმსგავსად) ამით კავკასიელებისადმი მათს უცხოობას ვაღიარებთ და მათი „ოპოზიციაც" კავკასიის ხალხებისადმი და მათი „ერთგულებაც ინდოევროპიული კავშირებისადმი" „მეცნიერულად" ახსნილი ზღვა, მაგრამ განსხვავებულად დასკვნები მიეეტხო თვით ოსი ხალხის (ამ ინდოევროპულენოვანი თუ ინდო-ირანულენოვანი ადამიანების) კავკასიელებთან ენეტიკური, ანთროპოგენეტიკური თუ ანთროპოლოგიური კავშირების კვლევის შედეგად. ისინი ზუსტად თავსდებიან კავკასიის ანთროპოლოგიური ტიპების ვარიაციების ფარგლებში და განეკუთვნებიან კავკასიონისა (დეგორეული და ნაწილობრივ ჯვის მიდამოებში გადმოსახლებული ოსები) და ჩრდილოეთ კავკასიის ხარის ანთროპოლოგიურ ტიპს, რომელიც ხაკმაოდ ფართოდ არის გავრცელებული და ოსების (ირანელების) გარდა ვეხლება ჩერქეზების, უაბარდოელებისა და ინგუშების ზოგიერთ ავტოქტონურ ტიპებს; ახეთია მათი „ანთროპოლოგიური" თუ ანთროპოგენეტიკური შესწავლის ძირითადი შედეგი. ახლა რა ვქნათ? რა საკვლევი საყრდენი მივეცეთ ენათმეცნიერული კავშირებისადმი „ერთგულებას" და ანთროპოლოგიური კავშირებისადმი ოპოზიციას („ოპოზიციას")? როგორ მოვეკეცეთ? მოვწყვიტოთ ოსი ხალხი მათს სისხლითა და ზორცით მონათესავე კავკასიის ხალხებს და ინდოევროპული კავშირების ხაძიებლად გავუშვათ, თუ დავანებოთ ხალხს თავი, ნუ ავუმღერეთ მათ გონებას მეცნიერული ტერმინოლოგიით (ინდოევროპული ლინგვისტიკა ოქნება ეს თუ ეთნიკური ანთროპოგენეტიკა). ვადავტანოთ ჩვენი თეზები თუ ანტითეზები „ყველა ორიენტაციის ცენტრალური პრესის" თუ მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებების ფურცლებიდან ხაქეენეერო პრესის ფურცლებზე და მივცეთ მათ საშუალება იცხოვრონ კავკასიის ბალკარ ერების ძმურ ოჯახში, ამ ღერონ იქ, სადაც მათ ემღერებათ, იცეკვონ ისე, როგორც მათ ეეეკვებათ, ინათესავონ და ინათლამონონ ამათთან, ვინც მათ მოსწონთ, უეკარონ და გული მიუწეთ, თორემ, როგორც მიმართვის ავტორებს, ისე ყოველ კარეველს ეხსოვს, რამდენი ათასი ადამიანია ბალკარ ხალხებიდან ინათესავონ ქართველ ხალხთან ინათესავონ ქართველის ხასხლი დათვლარა საქართველოში — მე ხაზს ვუსვამ საქართველოში და არა ოსეთში, 1921 წელს „დღევანდელის ანალოგიურ სიტუაციაში" და ნუღარ შეგვახსენებენ მას — ქართველი ხალხი შემნდობია და მიმტევებელი, მაგრამ პატიება დავიწყებას არ ნიშნავს.

მალხაზ აბდუშელიშვილი

ანთროპოლოგი, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი, მეცნიერების დამსახურებული მოღვაწე, იუნესკოს რასების ბიოლოგიური ასპექტების იმსჯელი

ოთარ შალამბერიძე მოდის, მოღელავს ცოდვის მდინარე

ანუ ლია ბარათი შიდა ქართლში დაბრალებული ტრაგედიის მოთავე ოსებისადმი

თქვენ გწერთ ამ ბარათს ამ აწყნელ დროს,
თქვენ, ვისაც გესიათ ამდენი სისხლი
და იმსახურებთ მადლობას ჯილდოდ
ქართველი ერის სიძულვილისთვის!..
ვინც ჩვენს ჯილაგთან ასე ახლო ხართ
და ჩვენი მზე გწვავთ ამდენი ხანი,
ღვთის გარეგანთან რამ დაგამყარათ,
როგორ აუბით ქართლის მტერს მხარი?!
ვითომ არ იცით, რასაც დაისხამს
მომავლის ნერგი ამ მკერდქვეშ რგული;
ვითომ არ იცით, რომ სიმართლის ხმას
უნდა მიჰყვეთ და მიუგდოთ ყური.
რომ აქ დასრულდა თქვენი ოტება
და ღვთის წილხვდომილ ბაღნარს შემორჩით...
დღეს კი ღვარძლს თესავთ და ბრორატებას
საქართველოდან საქართველოში!..
ვითომ ვერ ხედავთ, ვითომ ვერა გრძნობთ,
ფარული ზზვი საით მიდიან?!.
თქვენ მათ სჭირდებით საქართველოსთვის,
თორემ ოსები ფეზზე ჰკიდიათ!..
მთას უნდა ჰგავდეს მთის ყველა მკვიდრი
ძმურ მამითადში დაღლილ ხელებით;
თქვენ კი ეღმერთოდ ჯერ გაიყიდეთ,
მერე თვით ბახდით გამყიდველები!..
რაც ჩამოსახლდით, ბორგავთ საშარდ,
რაც ჩამოსახლდით, გვებრძვით მას აქეთ!
მტრობამ კი ფრთები ისე გაშალა,
უკვე ქართლიდან ქართველს ასახლებთ!..
სიმშვიდისა და წესრიგის ნიღბით
გრგვინვა მოიღეს ქართლზე ტანკებმაც...
ათასში ერთხელ (ალალდ ვიტყვი —)
სინდისსაც უნდა გასპეტაკება!..
წამიწოლილნი ხუფზე ინახით
ჭერიდავენ კიდეც ყველა ჩვენიანს...
უსამართლოა ბევრი გვინახავს,
მაგრამ ასეთი? — ჯერ არ გვსმენია!..
ისევ ქვეყნება ავდუაბეს ქართული, —
სიავეს ვიმკით მადლის სანაცვლოდ!
ბევრი ჰყოლია ქართულ უმადური,
მაგრამ თქვენდარი? — არვინ არ ახსოვს!..
დიახ, ჩვენს გამო დაგკრთამეს ოსნი
(ამ საიდუმლოს ბავშვიც მიაგნებს, —)
რომ წინ — აღუდგეთ საქართველოში
თავისუფლების გაშლილ იალქნებს!..
ერწმუნეთ მათ და აღსდექით კიდეც
გულმოცემულნი რუსულ შაშხანით!..
და დაერიეთ პატარებს, დიდებს,
დაგვიწოიკეთ ხალხი მაშვრალი.
ჩვენ კი (სირცხვილმა ამოწვა ლოყა —)
ძმა გიწოდეთ და ბრაყვულად გვნდეთ!..
თურმე გკონიათ რამხელა ბოღმა,
ან როგორ ძლევდით ნიღაბქვეშ დღემდე?!.
ნუ გეგონებათ, ამ ბარათის რომ გწერთ,
თითქოს სიკეთემ ხელი ამაღო, —
მხოლოდ ძახილი მსურს მოგაწვდინოთ:
აფსუს, მთიელთა სულო, ამაყო! —
რადგან ლიქნურად ქედს იხრით მათ წინ,
მკერდზე მჯიღს ირტყამთ და იქუფრებით;
როგორ არ ჰგავხართ ინ ფრთალაკ არწივს,
ფასი რომ იცის თავისუფლების!..
მოდის, მოღელავს ცოდვის მდინარე,
ძირძველი მიწა გმინავს და კვნესის;
ჩამონგრევიათ სახლეს დირენი
და სოფელ-სოფელ ინთხევა გესლი...
არა, შემცოდის არ ჭირს დადგენა —
ჩვენივ ნიზანი, ჩვენივ ღვიძლია;
არ მიბრუნდება ენა სათქმელად
და უთქმელობაც არ შემძლია! —
ღვიძლს ვამბობ, თორემ ქართლის უბეში
ჩაბუდებულა ზოგი უღირსიც,
ვინაც მიიმხრო ძალა უხეშში,
რომ შვება ჰპოვოს ხალხის წუხილში!..
ყველაზე ძნელი მაინც ის არი,
რაც ჩვენს ტანჯულ ხალხს გულმკერდს
უდაგავს, —
შინაური რომ ჰყავს მოზზღარი
და სულ თავს იცავს შინაურთაგან.
აი, სურათი სულისშემძვრელი:
აკვანს ესროლეთ... ფანდურს ესროლეთ...
და კმაყოფილი სახით შესცქერით
გაპარტახებულ ქართულ ეზოებს!..
რაკი გვაბეგრავ სვედავსილ კერებს,
იქნება პასუხიც მოგეპოვებათ? —
ესოდენ დიდი სისხლის ღვრის მერე
როგორ აპირებთ ჩვენთან ცხოვრებას?!.
მოდის, მოღელავს ცოდვის მდინარე,
მაგრამ მყოფადზეც ზრუნავს ანთარი;
მართლმსაჯულების დავდგეთ წინარე, —
დე, მან ამხილოს მტყუან-მართალი!..
ისტორიული კანონის ძალას
მისი მრეელი და მისი ღმერთი ჰყავს!
და საქართველოც დღესა, თუ ხვალე,
თვითონვე განსჯის თავის ბედ-იღბალს!

ბარტა, 1991

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ახალი ცნობა „რუვისთაველთა სახლის“ შესახებ

ზაზა ალექსიძე

არ მეგონა, თუ ოდესმე რუსთველოლოგიურ პრობლემატიკას შევეხებოდი. ჯერ ერთი იმიტომ, რომ ჩემი ინტერესების სფერო სხვაა, მეორეც — რუსთველოლოგიას უფემოდეს ბევრი გულშემატკივარი ამყავს და შერჩევაც, ერთით ნაკლებ ბილიკს ალოდიდა. მაგრამ ეს, რის შესახებაც დღეს მეთხუთეს მინდა ვიუბნო, რუსთველოლოგიისათვის დიდი მნიშვნელობის მოეუდავდა, „ეუფნაბეკოთხის“ ავტორის მხოლოდ ირიბად ეხება, ხოლო ჩემი კვლევის არეალდან ერთი ნახევრითაც არ გამოდის გარეთ.

ზოთა რუსთაველის ვინაობის პრობლემა რამდენიმე კარგანლერ ხაკთხს მოიკავს: 1. „რუსთაველი“ („რუსთველი“) „ეუფნაბეკოთხის“ ავტორის პერსონალური ზედწოდება, თუ ხაგვარეული ხასელი. თუ პერსონალური ზედწოდება, რომელი ხაგვარეულის ეეუოუნდა იგი. თუ ხაგვარეული ხასელია, როდის და რამდენჯერ არსებობდა ეს ხაგვარეული. თუ მეორე ხანს არსებობდა, ცნობილთაგან რომელი ფეოდალური ხასლის ეანშეკოეეა იეო. 2. რომელ რუსთაველ უნდა ეკუეშოდეთ ზედწოდება „რუსთაველი“ („ოსთველი“) — ზეხეთისა თუ კახეთ-კუხეთის (ან კახეთ-პერეთის).

3. „რუსთაველი“ („რუსთველი“) კახეთ-კუხეთის რუსთაველ ხაეპისკოპოსი ბარახსონ ალმაშვნეველია და იგი თეორიულდაც კი არ შეიძლება იეოს ხეერი პირის ზედწოდება ან ხაგვარეული ხასელი. თუ შესაძლებელი მაინ დამხმეეე

იმპერიის წინააღმდეგ...

ხაიდან გადმოსახვენეს „რუფოსთაველთა“ და „მეწყვილეთა“ სახლთა ვარაზ-ბაკურის, მისი ოჯახის და მთა მოკიდებულთა ნეშტი ზედაზენზე? თუ „ქართლის ცხოვრებაში“ ზოგა სხვა ქეთილ შუხახეს მაინც ვკვეცს შეტ-ნაკლები მონაცემები, სად გარდაცვალნენ ეს ხად არიან დაკრძალულნი, ვარაზ-ბაკურის (ვარაზ-ბაკიანის) შუხახეს იგი დუშს. არც რაიმე ისეთის ეშენებას მიიწერს მას, რომ ვეფიქრა, იქვე იქნებოდა დაკრძალული. პირიქით, მეცხოთაბ ანზაიერში ეკლესიას სწერ

ქვეშეკრძალები

ეროვნული ნიშანდგმული

ჩემო მკითხველო,
როგორი აბრეშუმიც შოგიშორებია ოდესღაც კაცის ხიდან კიბერში
ტყაბანით ჩაცურებული ლამაზი, ფერადოვანი მუხლუხი. სწორედ
ახე ვიცილებ ამ ლექსიდან მშვენიერ რითმებს.

არ წაიკითხოთ ეს ამბავი ამაყ ქართველებს,
არ წაიკითხოთ!

არ წაიკითხოთ, ვისაც უყვარს თავისუფლება,
არ წაიკითხოთ!

ეს თავისუფლად დაწერილი მონური ლექსი
არ წაიკითხოთ!
და პირველ ყოვლის, რაც მთავარია,
არ წაიკითხოთ პატიოსან ქართველ გოგონებს,
არამც და არამც არ წაიკითხოთ!
არ წაიკითხოთ!

მოდით, ეს ლექსი წაიკითხეთ მხოლოდღა მონებს,
მხოლოდ ლაჩრებს,
ქვეშევრდომებს,
კარიერისტებს.
. . . . . .
ერთხელ ქართველმა დიდებულებმა
იმპერატორი მოიწვიეს საქართველოში.
ბედნიერ ყარსკვლავზე დაბადებულნი,
ჩაუკი და ტანადი თავადიშვილები
ხელმწიფის ამალაში ჩაირიცხნენ.
ალლაებებზე,
ეკლესიებისა თუ ციხე-ტაძრების მონახულებისას,
წვეულებებზე თუ ნადირობისას,
იმპერატორს უკან მისთვევდა ქართული ამალა —
ფარშევანგის ბრდღვიალა კუდი,
„მეფე გეიოცესლს“, „ურასა“ და
ქართული სიმღერების გუგუნით.
დრომ ჩაყლაპა ფარშევანგის კუდი —
მარაო პირმოთნეობისა,
ჩრდილოპაპანი საქართველოს სახეზე აფარებული,
ისტორიას კი
ფარშევანგის ფეხები და ჩხავილი შემორჩა.

„ღვთაებრივ“ სტუმარს აქამდე არსად ენახა
ქვეშევრდომთა ასეთი ბრწყინვალება.
ქართველი ასულების ასეთი ღვთაებრიობა,
მამაკაცთა ასეთი თავხედური სილამაზე.

მაგრამ გენერალურ წვეულებაზე
ვის უნდა ეცეკვა იმპერატორის წინაშე,
რომელ ბანოვანს,
რომელ დიდგვაროვანს სამეფო შტოდან,
ვინ იქნებოდა უკადავი ფოთოლი?
ვის ხვდებოდა ასეთი პატივი,
ვინ წარმოაჩენდა საქართველოს?

მოხუცი კნეინები ერთმანეთს ჰამდნენ
ერთმანეთს უთხრიდნენ ზურგს უკან სამარეს,
ჭორებს უყრიდნენ და საჩიურებს უწერდნენ —
ბანოვანები ბანოვანებს.
მეფისნაცვალს გავლენიან შუაკაცებს უგზავნიდნენ.
არც მეფური ძღვენის მირთმევას თაკილობდნენ.
ნეფისნაცვალთან სიები დგებოდა...
სიები იცხრილებოდა...
ივსებოდა...
იცხრილებოდა...
ვინ იცეკვებდა მბრძანებლის წინაშე?
მთელი საქართველო ამაზე ბჭობდა.

იმპერატორი სეფაში მიიწვიეს.
გიგანტური სეფა ვარდის ფურცლებით იყო გადახურული,
სეფის კედლები
ახლად გამომცხვარი სპარსული ლავაშებისა გახლდათ,
ალაგ-ალაგ ყურძნის ჯაგნებით დამშვენებული.
შადრევნებიდან ტკბილი ღვინები მოჩუხჩუხებდა...
ხოტბით და კახურით გაბრუებული იმპერატორი
აგარაკზე მოასვენეს...
და, როგორც ამბობენ (ვაი, სირცხვილო!..),
ულამაზესი ქართველი ასულიც ჩაუწვინესო...

შორიდან ქართული ამალის გალობა ისმოდა,
აგერ ახლა რო გოდებად მოლასლასდა წარსულიდან,
როგორც ანტიკური თეატრის ქორო, —
ტრაგედიის მოწმე
და უძლური ბედისწერასთან.
ო, ღმერთო, ღმერთო, ამ შერცხვენას საით გავექცე;
როგორ გავექცე, სად დავემალო.

ჩაუწვინესო... ამას როგორ ვწერ... ან დაწერილს როგორ
ვკითხულობ!

ამ წუთას ქართული ასოები ნამდვილად მძულან.
ვეღარც კი ვარჩევ... და გამბრძანან...
გამირბიან სირცხვილისაგან...
და ტანზე ჭიანჭველებივით მაცოცდებიან...
გათამსხირება, დაცემა მეღროვეთა მეტი იქნება?!
არა, არ მჯერა!!! ჯორია და მონარჩმახია...
ხმა ამოიღეთ, წინაპართა წმიდა სულებო,
ხმა ამოიღეთ,
ამეტყველდით,
დამიდასტურეთ,
რომ სიცრუეა, ტყუილია ეს ყველაფერი.
ჩაუწვინეს!!!
ანუ სამარეში ჩაწვინეს
ჩემი და შენი თავმოყვარეობა,
ჩემო ამაყო ჯიშო.
და რისთვის? რისთვის?

— ჩინმეღლებისთვის?..
— ბუზზენტებისთვის?..
— ეპოლეტებისთვის?..
— და მონობისთვის.

იმ ღამით რუსული ჩურჩული და ქართული ცრემლები
დაიღვარა სამეფო აგარაკზე,
მეფური ჩურჩული და ქვეშევრდომული ცრემლები...

დილით ჩაიზე (ნაბახუსევზე),
როცა ლემონს მიირთმევდა,
მის უმაღლესობას
ქვეშევრდომი მასპინძლისთვის უჩურჩულია:
იმ გოგონასაც
ქართული ლიმონის სურნელება ასდიოდა.
რა მოსწრებული თქმაა, ღმერთო ჩემო, რა გონებამახვილობა!
— მეტაფორა!
— მეტაფორა!

ოპარულმა პატივმა ევროპის ჟანდარმიც კი —
ეს დიდი სალაფაონი — ბოეტად აქცია.

აღმოსავლეთის მბრძანებელთა სუფრებსა და სარეცლებს
ქართული ლიმონის სურნელება აბრუებდა...

შე ცოდვის შვილო,
ვინ დაგიყოლია,
რითი გაცთუნეს,
რა დაპირებებით?
ბებერი კუდიანივით ჩაგიძვრა სულში მაუპანკალი,
ჩაგიძვრა და ჭიანჭველას ბუდესავით აგიფუტკნა
პატივმოყვარეობა
და შენს გარშემო ფფრინავი ჭიანჭველებივით არიალდნენ
ყოყმანისა და თვითგვემის წამები,
ყრუ ქალივით მსულსავი წამები,
ვინ იცის, რას აღარ ჩაგჩიჩინებდა ის სულწაწყმედილი:
„ვერავინ გიგებს, არავის ეცოდინება,
ხატთან და ღმერთთან შეგინახავ ამ საიდუმლოსო.
ბედი კარზე მოგდგომია,
ბედნიერ ვარსკვლავზე ყოფილხარ გაჩენილი, შვილოო...
დამიჯერე, ვერავინ გიგებს,
რას შიშობ... რა გატერებს...

როდემდე უნდა იყო ამ სიღარიბეშიო.
გეყოთ სიღატაკე, გენაცვალე... ხელმწიფე მოწყალეა...
თვალ-მარგალიტით აივსები... ადგილ-მამულები გებოძებათ...
იქნებ, ფრეილინბაკე გელის... სანკტ-პეტერბურგი...

იქ დიდკაცს მიგათხოვებთ...
სულ ცოტა, ბარონესა იქნები ან გრაფინია...
თვალიმც კი დაუდგეთ აქაურ მდიდარ გომბიოებს...
ვიზე ნაკლები ხარ?
მაააშ, გენაცვა — ადე, ეშმაკს მიაფურთხე...“

ვაი, შე საბრალოვ, შე ცოდვის შვილო,
ალბათ როგორ ებრძოდი,
როგორ ეომებოდი საკუთარ უმწეობას.
ებრძოდი მაუპანკალ კნეინას ჩურჩულს,
ებრძოდი... ებრძოდი...
მაგრამ სუსტი იყავი, სუსტი სიღარიბისაგან,
სუსტი და განწირული...
ო, როგორ გინდოდა
სიღატაკის ჭაობიდან
ქალთათა ღუმფარად ამობრიალება. როგორ გინდოდა!
ეშმაკს მიაფურთხეო...
შენც ადექი და მიაფურთხე...
მაგრამ მიაფურთხე მთელ საქართველოს!!!
ათასებსა და მილიონებს,
ყველას, ვინც თავმოყვარე ქართველად დაიბადება მომავალში.
ვაი სიღარიბეო...
და
ვაი და ვაი სიხარბეო...

აღმოსავლეთის მბრძანებელთა სუფრებსა და სარეცლებს
ქართული ლიმონის სურნელება აბრუებდა...
შენც გამოწურული ლიმონივით მიგატოვეს,
მიგატოვეს და არც საიდუმლო შეგინახეს,
თურქეთ ლიმონისფერი ყოფილა მწუხარება
და შენც ლიმონის ფერი მოგიქცალა
თეთრ და გაუხარელ დუმფარას.
ბნელში იჯექი და ლიმონისფრად ანათებდი,
გარეთ ვეღარ გადიოდი.

ყველას ემალებოდი — შინაურსა თუ გარეულს.
სულ გამქრალავ მზერა გეჩვენებოდა ნაცნობ-უცნობისგან.
სულ გამჭორავი ჩურჩული გესმოდა,
თვითონ სიჩუმიდანაც კი...
სულ ქირქილი და ჯუკჯუკ-ხითხითი...
მხოლოდ ღამღამობით მიიპარებოდი გარეუბნის ეკლესიებში
და ხატ-სანთლებს წინ ლოცულობდი...

ლოცულობდი და ტიროდი...
ტიროდი... ცრემლებითაც და უცრემლოდაც.
და სულ ახალგაზრდა (დაიმარხე
ლიმონისფერი სენით გალეული.
როგორც პაწია თოჯინა...

თურქე ლიმონის ფერი ჰქონია
შებღალულ თავმოყვარეობას,
ლიმონისფერი ჰქონია გათელილ სინდის-ნამუსს,
ქართული ლიმონის ფერი...

ქვეყვან დედოფლის აჩრდილო,
შენ შეიფარე ობოლი თავადის ასული განკიცხული აჩრდილი...
შეურაცხყოფილსა და გარეტებულს
იმ ქარქუცა და ქვეშევრდომი წინაპრებისგან
(ამ ამბის გახსენებისას
მრცხვენია ჩემი ქართველობისა).
ზოგჯერ ისეთი განცდა შეუფლება,
თითქოს უბორტესმა არაკეცებმა ტყეში შემიპყრეს
შეყვარებულთან სეირნობისას,
შემიპყრეს და ხეზე ჩამაბეს
და... (ღმერთო, შენ მიხსენი!)
უსაყვარლესი ადამიანის გაუპატიურებისთვის მაყურებინეს...

ეიმე, ჩემო შორეულო მიჯნურო,
იგივე ჩემო სათნო ლაიავ,
ჩემო ღარიბო, ობოლო გოგო,
იგივ ჩემო დედამ მანდილ-დახფრეწილო,
თავმოყვარე ქართველები
შენს სახელსა და გვარს დიდიც მალავენ.
მე კი ვიცი შენი ვინაობა:
შენი სახელია — საქართველო,
შენი გვარია — საქართველო.
შენ ჩემი პატარა უბედური საქართველო ხარ,
ხან ომპერატორის, ხან ჯარისკაცის ჩექმით გათელილი,
ნუ ტირი, შემოგევლე,
შენ ტირილის თავიც აღარა გაქვს,
ისევ მე ვიტირებ შენს მაგიერ,
თუ ნიბას მომცემ,
მე ვიქნები შენი მომფერებელი,
მე ვიქნები შენი ნუგეშისმცემელი...
შენი კარის მგოსანი,
შენი პირადი მცველი,
პირისფარეშო...
. . . . . .
მაშინდელი თავად-აზნაურობა უნივერსიტეტზე ოცნებობდა.
მაგრამ ეს თხოვნა ქვეშევრდომებმა
იმპერატორს ვეღარ შებედეს.
სამაგიეროდ, იმავე ქვეშევრდომებმა
სარტიელრონი სასწავლებლის დაარსება სთხოვეს
მუნდიერად ხელმწიფეს
და სთხოვეს, სხვათაშორის, თამამად, სახეგაბრწყინვნით...

ეს ამბავი დიდხანს იღეველფებოდა სულის კუნჭულში და
ფერფლოთაც იბარდნებოდა...
ეს სტრიქონებიც სულის ნატუსალი, სულის კვამლია...
არ წაიკითხოთ ეს ამბავი ამაყ ქართველებს,
არ წაიკითხოთ!..

თავისუფლება ვისაც უყვარს — არ წაიკითხოთ!

ამ სტრიქონების წამკითხველი, ვინც გამწარდება,
ვინც შემომიბღვერს ან იკადრებს უფრო უარესს,
არათუ ვიწყენ, ვიამაყებ იმ ქართველებით
და ყველას, ყველას მორიდებულ მადლობას ვეტყვი.

მოგხვდათ! გემშუთხთ? დაგისივდათ ბოღმით გულები?!
გიხურთ, გისცდებათ საფეთქლები ურთთა ცემით?!
ეს იმას ნიშნავს, ისევ გიდუღთ ქართული სისხლი,
ეს იმას ნიშნავს, არა კვლება ჯიში ქართული.

გთხოვთ, წაიკითხოთ ეს ამბავი ამაყ ქართველებს!
თავისუფლება ვისაც უყვარს, გთხოვთ, წაიკითხოთ!!!

გელა ზაქარიაძე

●
რა ტკბილი ხარ, უფალო,
რა ტკბილი ხარ.
შენ რომ არ იყო,
სად წავიდოდი?

სისხლი მდის და
შენ მახსენდები
და მახსენდება
სასუფეველი ცათა;

ვხოხავ და
შენ მახსენდები
და მახსენდება
სასუფეველი ცათა;

ვეცემი და
შენ მახსენდები
და მახსენდება
სასუფეველი ცათა;

მთელავენ და
შენ მახსენდები
და მახსენდება
სასუფეველი ცათა;

ვკვდები და
შენ მახსენდები
და მახსენდება
სასუფეველი ცათა;

რა ტკბილი ხარ, უფალო,
რა ტკბილი ხარ.
შენ რომ არ იყო,
სად წავიდოდი?

●
ქვეყნიდან გასვლა
ეუკრძალეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო.
ქალაქიდან გასვლა
ეუკრძალეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო.
სახლიდან გასვლა
ეუკრძალეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო.
ოთახიდან გასვლა
ეუკრძალეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო.
საპყრობილეში ჩაგდეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო.
სიკვდილით დასჯეს —
ჩიტივით თავისუფალი იყო—
და გაფრინდა.

●
ნუ ცდილობთ ავსებას.
განა სივრცე ცდილობს
აივსოს ჰაერით?
განა ზღვა ცდილობს
აივსოს წყლით;
განა დღე ცდილობს
აივსოს ნათლით;
განა ღამე ცდილობს
აივსოს ბნელით;
განა ბავშვი ცდილობს
აივსოს უმანკოებით.

ნუ ცდილობთ ავსებას,
ნუ იძაბებით.
თქვენ ჭურჭელი ხართ.
განიწმინდენით
და აგავსებენ.

●
ყველაფერი ისე უბრალოდ
თქვა:
მეთევზეებმა გაუგეს,
მწყანობრებმა ვერა.

ყველაფერი ისე უბრალოდ
თქვა:
ხუსტებმა გაუგეს,
ძლიერებმა ვერა.

ყველაფერი ისე უბრალოდ
თქვა:
უმეცართ გაუგეს,
ბრძენთა ვერა.

ყველაფერი ისე უბრალოდ
თქვა,
როგორც ღმერთმა.
და დაიწყო ახალი
წელთაღრიცხვა
მისი შობიდან.

ყველაფერი ისე უბრალოდ
თქვა...

●
ტაძარში ლოცულობ,
ტაძარში გალობ,
ტაძარს თაყვანს სცემ,
ტაძარში მუხლს იყრი,
ტაძარში სანთელს ანთებ,
ტაძარს ადიდებ,
ტაძარს აქებ...

სხეულს რას ერჩი,
ივიც ხომ ტაძარია?!

●
ნუ განსჯი, ნუ განიკითხავ,
ჯვარზე გაკრული ავაზაკი
ბოლო წამს ცხონდა,
სიცოცხლის ბოლო წამს.

ნუ განსჯი, ნუ განიკითხავ,
მაგდალინელი მაცხოვარს
ყველაზე უფრო უყვარდა,
ცოდვილი მაგდალინელი.

ნუ განსჯი, ნუ განიკითხავ,
უბრალო მოწამეობრივი
სიკვდილით აღესრულა და
ბერს შეშურდა
დღედაღამ მლოცველს.

ნუ განსჯი, ნუ განიკითხავ,
შენ ხომ არ იცი —
იგი გულს ხედავს.
ნუ განსჯი, ნუ განიკითხავ!

●
ტანჯვის გარეშე,
რატომ ვერ ქმნი ვერაფერს
ნამდვილს?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
ყაყად რატომ ვერ
ქანდაკდები?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რად ვერ აარეკ შავს
თეთრისაგან?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რატომ ვერ ხარ ბრძენი
მაღლა?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რატომ ასე
მრავალსიტყვაობ?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რაღაზედ ღვრი ნიანგის
ცრემლებს?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რად არ გესმის
გაჭირვებულის?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რისთვის ცოცხლობ,
რატომ ვერ ხვდები?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
სიკვდილს რატომ სულ არ
იხსენებ?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რად ვერ აარეკ ჭირს
ლხინისაგან?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
მადლს და ცოდვას რატომ
ივიწყებ?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
მაღლა რატომ არ იმზირები?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
რად არა გაქვს თავდახრის
ნიჭი?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
მორჩილებას რატომ ვერ
სწავლობ?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე
შენ შინა ხარ, ადამიანო?
ტანჯვის გარეშე;
ტანჯვის გარეშე,
ვერ ამაღლდა თვით ღმერთი
ზეცად!
ტანჯვის გარეშე...

ᲘᲔᲡᲣ ᲥᲠᲘᲡᲢᲔ ᲓᲐᲕᲘᲗᲐᲜ,
ᲒᲐᲜᲒᲔᲗᲘᲡᲔᲑᲣᲚᲘ ᲙᲣᲠᲗᲘᲡ ᲞᲝᲠᲢᲠᲔᲢᲘᲡᲐᲜ
ᲓᲐ ᲬᲘᲜᲐ ᲡᲘᲒᲘᲗ ᲒᲐᲜᲒᲔᲗᲘᲡᲔᲑᲣᲚᲘ ᲙᲣᲠᲗᲘ
ᲠᲐᲛᲓᲘᲡ ᲓᲐᲡᲔᲜᲐᲑᲘᲗᲘᲡ ᲙᲣᲠᲗᲘᲡ ᲨᲝᲠᲘᲡ ᲙᲣᲠᲗᲘ ᲬᲘᲜᲐ.

ᲡᲐᲛᲝᲛᲔᲚᲘ ᲛᲐᲚᲐᲮᲘᲐᲜᲘ

ეროვნული ბიბლიოთეკა

— ბატონო ბაკურ, თქვენი კომისიაც ხელმძღვანელობს რესპუბლიკის სახალხო მეურნეობის ფინანსურ-ეკონომიკური დარგის მუშაობას. ეს კი ფლეგმატიკურ პირობებში მტკიცე ოფლია. თავდაპირველად იქნება ზოგადად გვსაუბრით იმ სიძნელეებსა და პრობლემებზე, ჩვენს სახალხო მეურნეობაში რომაა შექმნილი.

— უპირველესად უნდა აღვნიშნო, რომ ჩვენი კომისია არ ხელმძღვანელობს სახალხო მეურნეობის დარგების მუშაობას. ეს, ბოგიტხენელთან, მთავრობის უფროსია. კომისიის მიზანია, ერთის მხრივ, შექმნას ხელსაყრელი სამართლებრივი და ეკონომიკური პირობები სოციალურ საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლელად და, მეორეს მხრივ, განაზორიელოს ქმედითი კონტროლი უკვე მიღებული საკანონმდებლო აქტების შესრულებისთვის.

სიძნელეები და პრობლემები მრავალია, რაც უმთავრესად მოსეზილის თავისებურებითაა განმაპირობებული. მოგვსხენებთ, ფალრეხად რთულა და მშფოთვარე დროში ვცხოვრობთ და ეს დიდ გავლენას ახდენს ჩვენი მუშაობის ხასიათსა და მეთოდებზე. უპირველესად უნდა გამოვყო არსებული ენერგეტიკული კრიზისი, რასაც მოსკოვ ათეულ ათასობით სამუშაო ადგილის შენერება, ადამიანთა განუკუმძღვნის გაუარესება, საერთაშორისო ფინანსო-ეკონომიკური სიძნელეები. თვეების განმავლობაში არ ფუნქციონირებს ძირითადი საწარმოო დერეფანი, ადგილ უნდა შეიქმნას მატერიალური დოვლათი, ჩვენი ეროვნული შემოსავალი. ალბათ გაგიგონია, რომ ენერგეტიკა განიცდის არა ეროვნული, არამედ ევროპულთან ერთიანის და მდგომარეობის ქვეყნის გაუმკობესებება უახლოეს წლებში არცაა მოსალოდნელი.

არანაკლები სიძნელეებია სხვა დარგებშიც. ავიღოთ თუნდაც ტრანსპორტი. რომლის მუშაობაც არცთუ იშვიათად ფერხდება სხვადასხვა ტექნიკური მიზეზების, მათ შორის, საწვავის უკმარისობის გამო. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ, სამწუხაროდ, ჩვენ ჯერ კიდევ დედად ვართ დამოკიდებული საკავშირო სამინისტროებსა თუ უწყებებზე, ცენტრის საკმად გაუაზრებელ ეკონომიკურ პოლიტიკაზე. სულ ახლახანს ყველა სახის პროდუქციაზე გიიზარდა საცალო ფასები, თუმცა, მოსახლეობის სოციალურ დაცვის მექანიზმი ჯერ კიდევ არა გვაქვს შემოშავებული, რის გამოც შეაძლოა ჩვენი ყველა ჩანაფიქრი არარეალური აღმოჩნდეს.

ეხი რომ, ვთქვიროთ საკმაოდ არასაბარბაროთოა და ყველაფერი უნდა ვიღონოთ მდგომარეობის გამოსწორებისათვის.

— ოკტომბერი წლებიდან მოყოლებული, საქართველო — ეს პატარა ავარიული ქვეყანა — საკავშირო ინდუსტრიალიზაციის კორესპონდენტ ჩაერთო. ზეთიანი ამშენის მსგავი ქარხნები და ფაბრიკები. ამან თუ რა ეკონომიური, ეკოლოგიური და დემოგრაფიული ზიანი მოგვაყენა — სახეზეა. როგორ ფიქრობთ, რა ნიშნით უნდა განვითარდეს რესპუბლიკის მრეწველობა მომავალში?

— მიუხედავად იმისა, რომ თქვენს შეკითხვაში ძირითადად სწორი აზრია გატარებული, მაინც ვერ დავეთანხმებით. თითქოს საქართველო ზედმეტად ინდუსტრიზებული ქვეყანა იყოს. პირველი, რესპუბლიკაა კვლავ აგრარული და საკმაოდ ჩამორჩენა სწორედ ინდუსტრიალიზაციის თვალსაზრისით. მარტო ის ფაქტის აღნიშვნა რად ღირს, რომ რესპუბლიკას სამრეწველო პროდუქციის თითქმის ნახევარი კვეთის მრეწველობაზე მოდის. მეორედ, ამავე იმისა, რომ თითული წლების მანძილზე რესპუბლიკაში მიმდინარეობდა არანეტსაერული პროცესები — ფრანგისაგან, შიდა მიგრაცია და სხვა, რამაც ქალაქის მოსახლეობის ზრდის ბარეზე თითქმის დაიკარგოდა ჩვენი მთიანეთი, საქართველო მაინც ძირითადად აგრარულ-სამრეწველო ქვეყნად რჩება. ამიტომ, ეფიქრობ, ჩვენმა ეკონომიკა მომავალში უნდა განვითარდეს ის ნიშნით, რომ რესპუბლიკა აგრარულ-ინდუსტრიულიდან თანდათან გავსდილი ინდუსტრიულ-აგრარული. რაც შეეხება ქვეყნიერად გამოცხადებულ აგრარულ ნაწილს, მას ისე ოიოლად ვერ შეეცილევი. ოდგან ეს დაკავშირებულია არა მხოლოდ მატერიალური დოვლათის შექმნასთან, ასე ვთქვათ, ეკონომიკური ინტერესების დაკმაყოფილებასთან, არამედ ჩვენს ეხილოდგანსათან, ადათ-წესებთან, ქართული კაცის ბუნებასთან, მის ფენომენთან. ახე რომ, რესპუბლიკა ყოველთვის იქნება აგრარული სპეციალიზაციის. თუმცა, სასურველია პროორტატი მიეცეს მის სამრეწველო განვითარებას.

— რას გულისხმობთ სამრეწველო განვითარების პროორტატში?

— ვფიქრობ, ის, რომ ეროვნული შემოსავლის 70-80% ჩვენებოდეს მრეწველობის დარგებში. ხოლო თუ იკითხავთ, მრეწველობის რომელ დარგს უნდა მიეცეს უპირატესობა, მოგახსენებთ, რომ ჩვენ პირობებიდან გამომდინარე კიდევ უფრო უნდა განვმარდეს სასოფელ-სამეურნეო წილდადების გადამამუშავებელი მრეწველობა. შესაძლოა ეჩაროგაოოად მოგეჩვენოთ, მაგრამ ეკოლოგიებზე მოსაზრებას, თითქოს საკართველოს დღეს კვების მრეწველობა ჩამორჩენილი დარგი იყოს. პირველი, ვკამეს ზეთმოძიებულ ზეთიანი ამშენ ქარხანაზე, ასე ვთქვათ, ეკონომიური ინტერესების დაკმაყოფილებასთან, ადამ-წესებთან, ქართული კაცის ბუნებასთან, მის ფენომენთან. ახე რომ, რესპუბლიკა ყოველთვის იქნება აგრარული სპეციალიზაციის. თუმცა, სასურველია პროორტატი მიეცეს მის სამრეწველო განვითარებას.

— რას გულისხმობთ სამრეწველო განვითარების პროორტატში?

— ვფიქრობ, ის, რომ ეროვნული შემოსავლის 70-80% ჩვენებოდეს მრეწველობის დარგებში. ხოლო თუ იკითხავთ, მრეწველობის რომელ დარგს უნდა მიეცეს უპირატესობა, მოგახსენებთ, რომ ჩვენ პირობებიდან გამომდინარე კიდევ უფრო უნდა განვმარდეს სასოფელ-სამეურნეო წილდადების გადამამუშავებელი მრეწველობა. შესაძლოა ეჩაროგაოოად მოგეჩვენოთ, მაგრამ ეკოლოგიებზე მოსაზრებას, თითქოს საკართველოს დღეს კვების მრეწველობა ჩამორჩენილი დარგი იყოს. ბევრი დამოკიდებული თვით ენერგეტიკოსებზე, ეკსპლუატაციისა და შეკეთების ხარისხზე. განსაკუთრებით გულისხმაგინედ არის შესაფერი მიმავალი შემოგვიმა-ზამთის, მინიმუმისათვის მზადების პროგრამა.

ენერგეტიკულ პროგრამაზე მუშაობს მეენერგეთა და სპეციალისტთა დიდი ჯგუფი. ჩამოყალიბდა ენერგეტიკული კონცეფციის დამუშავების ცენტრი, რომელიც კონკრეტულ საინვესტიციო-ტექნიკური და ეკონომიური გათვლების საფუძველზე შეიმუშავებს პერსპექტიულ ენერგეტიკულ პროგრამას. ალბათ, უახლოეს მომავალში შეიქმნება შესაბამისი სახელმწიფო ორგანიზ. პროგრამა განხილულნ იქნება საკრიზო, გათვალისწინებულია ყველა შესაძლო-ნეგატიური ალტერნატიული მოსახრებანი. ამის შემდეგ ჩვენ შეეთანხმებთ და მივიღებთ კანონს ენერგეტიკაზე და საკანონმდებლო ძალა მიეცემთ ამ პრობლემის გადაწყვეტას. ეს მოხდება უახლოეს მომავალში.

კვლავ უნდა გავიმეორო, ენერგიის დეფიციტი ჩვენი განვითარების ერთ-ერთ უმთავრეს შეზღუდვა ფაქტორად დარჩება.

— მშენებლობაში არც აქამდე გვქონია მიინდაგანილ სატრანსპორტ საქმე, რაც შენდებოდა, ძირითადად უსახური და მდარე ხარისხისა იყო. მაგრამ დღეს ამასაც ვეღარ ვახერხებთ, მასალების უკმარლობის გამო ბევრი შენებაზე ობიექტია შეჩერებული. რა ღონისძიებებია გასატარებელი მდგომარეობის გამოსასწორებლად?

— მშენებლობა, მართლაც, ერთ-ერთნ სერიოზულად დაზარალებული დარგი რესპუბლიკაში. კრიტიკულადაა გადასაბედი — ვკვირდება თუ არა ახალი მასშტაბის საშენებელი მოედანი, ახალი გრანდიოზული კაპიტალური დასაბედანი, მით უფრო ახლა, როცა ძირითადად საკუთარი კიბიდან უნდა გავლილი თანხები. ცხადია, არ ვფიქრობთ ხოცოალურ დანაშულების ობიექტებს: საცხოვრებელ სახლებს, სკოლებს, საავადმყოფოებს, სპორტულ-გამაჯანსაღებელ დაწესებულებებს, სადაც უმძიმესი მდგომარეობაა. მაგრამ ვფიქრობ, უახლოეს წლებში უნდა მოხდეს ამოცანის ოპტიმიზაცია — უნდა გაირკვეს, რის აშენებია გადაუდებელი და აუცილებელი და რა მოითმენს; ისე, შეიძლება თქვენს, რომ რესპუბლიკას ჰქვს საშენებელო პოტენციალი, გვაკვს უნიკალური ინკონერო-ტექნიკური პერსონალი, არის საშუალო დონის საწარმოო ბაზაც და ათასგვარ მოდერნიზაციის. კარკვეული ორგანიზაციებით და საფინანსო-ეკონომიკური ღონისძიებების კატარინის შემთხვ ამიტი ონდა ეიკონიერ. რომ მშენიბენობა ობობს მბარს სხვა ოგრაბიბ ოა შიიცდა ბაკაბოოფილის ჩვენი ბალხის მოთხოვნილებები.

— ამას წინათ პრესაში გამოქვეყნდა ცნობა, რომ კომისიის ერთ-ერთ სხდომაზე ეგანიხილეს საერთაშორისო საატრანსპორტო-საატრანზიტო ტერიტორიების შესაძლებლობათა გამოყენების პრობლემები. უფრო ვრცლად ხომ არ მოგვითხრობდით ამის შესახებ?

— ზემოთ ამის შესახებ გაკვრით უკვე მოგახსენეთ. საკართველოს სამეურნეო პოტენციალის ახლებურად გაზრებისას ბევრი საინტერესო მომენტი გამოჩნდა. თუნდაც ის, რომ საკართველო არის საზღვაო ქვეყანა. ეს ბევრ-ბევრ დიდ სახელმწიფოს არა აქვს და მის მასალზეკვად ოქმიაც ეკ ბალ. მსოფლიო ოკეანეში გასასვლელი ნაწილან, რომ რამდენიმე მილის გაცურვის შემდეგ შეიძლება გაჩვიდე ნეიტრალურ წყლებში და ყოველგვარი ბაჟისა და გადასახადის გარეშე დადგამენრიდ მთელ გარე სამყაროს. ვიმეორებ, ამ მხრივ საკართველოს უდიდესი პოტენციალი აქვს: ჩვენი საზღვაო ნაპირი 320 კმ-ს ალემატება, აქ ასეთ ორმ ბმხვალი ნაუხადგური, შესაძლებელია ახლის აშენებაც ან არსებულის გაფართოება. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ამის აღნიშვნა, რომ ჩვენი საზღვაო ნაპირი ევროპა-აზიის უმოკლეს გზაზეა და ძალზე ხელსაყრელია მათ შორის კავშირის თვალსაზრისით. ევროპას უფრო სამეფო გზა აზიისაკენ, ვიდრე საკართველოა, პრაქტიკულად არ კაარნია. მით უმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ ახლო აღმოსავლეთში ბოლო ხანს მიმბდარ ამბებს. საერთაშორისო საატრანზიტო გადაზიდვებისა და საერთოდ, ეკონომიკიური პოტენციალის შესწავლისას, სულ უფრო ცხადი ხდება, რომ საკართველოს ახლო მომავალში თავის უფლად შეიძლება. შესაძლოა ეკონომისა და აზიის „შორის ხიდის“ როლი, რაც დიდი სარგებლობა უნდა მოუტანოს ჩვენს ხალხს.

— რესპუბლიკის კავშირგამბმლობის სისტემაში მრავალი პრობლემა მოსაგვარებელი, რომელი ერთი ჩამოთვალოთ... როგორ გესახებათ ამ პრობლემების გადაჭრის გზები?

— უპირველესად აღვნიშნავ, რომ კავშირგამბმლობის სამინისტრო შეუდგა რესპუბლიკის საკავშირეკონ საზოგადოებათა თანამედრონე ოკუნენს ბრავალ მრავალმხრივ საინტერესო პროგრამის განხორციელებას. ამ პროგრამის პირველი მერცხალი „ლატერალურად საკართველოს“ ეკოთეელმა ოკეკე ინბეკი ეკარაზე და ნაკოთხა პოეზია. მხედველობაში მაქვს ა. წ. 26 მარტს მოამზადი ოკოლიკან სარინტერესო მოვლენა — საერთაშორისო საკავშირეკაციო ჯილეში საკართველოს დამოუკიდებელი ეროვნული წყალობით კრდალარა საბელეფონო ეკავშირის დამკვრება 8-6 ზვიად გამსახურდიასა და ეკასენიში მცხოვრებ გიორგი ბატონიშვილს შორის. ეს ფაქტი გულწრფელად ახარებს ყველას.

ამასთან ერთად, რომ ჩვენთან არსებული კავშირგაბმულობის მოსახურების ინეთი სახეები, როგორიცაა — სატელეფონო ჯილეი, ფოსტა-ტელეგრაფი, რადიო და ტელევიზიულობა დიდად ჩამორჩენა მსოფლიო სტანდარტებს. იგივე ითქმის საერთაშორისო კავშირურთიერთობებზეც. მდგომარეობის გამოსწორებლად საჭიროა დიდძალი ხანგრძელი, ეროვნულად ახალი ტექნიკური საშუალებები, აუცილებელია ვეძიოთ უცხოური კაპიტალის მოზიდვის გზები. უნდა გამოვიყენოთ ჩვენი საბერო სიგრძე, როგორც სატრანზიტო საშუალება, ოღონდ ისე, რომ არ დავაბაგვანოთ ეთერი. ყველა ამ დღეებში „ლიბერალ“ მოვიხსენეთ ბ-ნ ფელიქს ტუბუბავას ანგარიშს. ჩვენ ყოველმხრივი დახმარება და მხარდაჭერა აღვფიქრით საბანაოსტროს ხელმძღვანელობას წამოწყებული საქმის ბოლოამდე მიყვანაში.

— როგორ წარმოგიდგენიათ საქართველოს ნეიტრალიტეტ სამეურნეო-ეკონომიკური სისტემა?

— თუ შეიძლება ითქვას, რესპუბლიკაა ახლა მშობიარობის პროცესს განიცდის-ისადეა ახალი საქართველო სისტემა. მოკლე დროში უნდა დათვალ ფიკუნენტების პაკეტი. რომელიც შეაკვლის ტრადიციულ ეკონომიკურ ურთიერთობებს, ოზეანისა საბჭოს ზეხანაბინა კომისიები ინტენსიურად შუმაბენ ამ მიმართულებით, მოზდებული მეცნიერთა, სპეციალისტთა, პრაქტიკოსთა ფართო წრე, ჯერ კიდევ ბევრია გასაკეთებელი ტრადიციული სამეურნეო ურთიერთების ტუვეიბიდან თავის დასაღწევად, ახალ რელსებზე მის გადასაყვანად. ეფიქრობთ, მომავალი წლიდან უკვე გამოჩნდება ახალი ეკონომიკური მექანიზმის, ახალი სისტემის ჩანასახი, რაც იმედი საბურველ ზეგავლენას მოახდენს ჩვენს ყოფა-ცხოვრებაზე.

ესაუბრა უჩა ფერაზიდიშვილი.

უნდა შეიქმნას ახალი საქართველოს სისტემა

დღეს ჩვენი სტუმარია საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს მრეწველობის, ენერგეტიკის, მშენებლობის, ტრანსპორტისა და კავშირგაბმულობის მუდმივი კომი სიის თავმჯდომარე, ბაკურ გულუა.

მორჩენილი დარგი იყოს. პირველით, ვკაკეს ზარმოვის ხაკმაოდ მაღალი დონე ჩაიარა ფ ხაკოხერეო მრეწველობაში, ფალკიმოთხა ხასმელის ზარმოებაში, ფიფანოთახა და სხვა კადამამუშავებელ დარგებში.

რაც შეეხება მძიმე მრეწველობას, შეიძლება თქვას, რომ ჩვენ უნიკალური ქვეყანა ვართ ხარისხსორტ მანქანათმშენებლობის თვალსაზრისით. ჩვენი ხაწარმოები უშვებენ პრაქტიკულად ყველა სახის ტრანსპორტს — ელმავლებს, ავტომობილებს, ტრაქტორებს, გემებს, თვითმფრინავებს... ახლი რამ ზსოფლიოს ეაჩეკან ქვეყნებშიც კი იშვიათად გვხვდება, ეს უფლად დდ დადგენრებან მოითხოვს, რადგან ჩვენი ეკონომიკური ფდგომარეობა ამ ბრნვე ზდდარი ფანტაზიის ხაბაბს იძლევა.

— დაკუბრუნდეთ ენერგეტიკულ კრიზისს, რომელსაც თქვენ არნახული უწოდეთ. თუ ასე გაგრძელდა, არათუ იმღეკარნა ეანეთიარების, ცხოვრების ელემენტარული პირობებიც კი არ გვეკრნება. თქვენ აზრით, რა მიზეზებითაა გამოწვეული და როგორ უნდა გადაიგრის ენერგოდაფეფიციტის პრობლემა, სად არის გამოსავალი?

— ენერგოდეფიციტის ძირითადი მიზეზი ისაა, რომ ვერ მოხერხდა ეფექტური ენერგეტიკული პოლიტიკის განხორციელება. დასაბი ტექნოლოგიური და ტექნიკური დონის და, ჯერდან გამომდინარე, ეკოლოგიური ნორმატიულობის დარღვევათა სერიოზული საფრთხის არსებობის გამო პრაქტიკულად შიჩერდა მიდრიდეკტრონადგურების შენებლობა. ამავე მიზეზებით ვერ აშენდა ხაბანზოო ხადგარნ, ეკრკერეობთ მზოლოდ ოდიან დონეზეა მეორი ბეტონის შენებლოობის ხაკითხი... შიიქმნა ფაკოოთ. რომლის შიახეცა ინერეიტეკოულ ნაკიბობათა შენებლობის ვადების გათვალისწინებით ერთ-ორ წელიწადში ვერ მოხერხდება. ამით იმის თქმა კი არ მინდა, რომ გამოსავალი არ უნდა მოიძებნის. უმარტოდ, უნდა აღინიშნოს, რომ წლების განმავლობაში ჩვენი რესპუბლიკა დარჩება დეფიციტურად და, გვინდა თუ არ გვინდა, მოგვიწევს ენერგიის იმპორტი, რასაც გარკვეული ხახრები ეი, რაც მოავარია, ხაკმაო ხერიოზულ მოცულობის ხამუშაოების შესრულებაა დასაფიციტი ჩვენი განვითარების ერთ-ერთ უმთავრეს შეზღუდვა ფაქტორად დარჩება.

— მშენებლობაში არც აქამდე გვქონია მიინდაგანილ სატრანსბოდ ხაქმე, რაც შენდებოდა, ძირითადად უსახური და მდარე ხარისხისა იყო. მაგრამ დღეს ამასაც ვეღარ ვახერხებთ, მასალების უკმარლობის გამო ბევრი შენებაზე ობიექტია შეჩერებული. რა ღონისძიებებია გასატარებელი მდგომარეობის გამოსასწორებლად?

— მშენებლობა, მართლაც, ერთ-ერთნ სერიოზულად დაზარალებული დარგი რესპუბლიკაში. კრიტიკულადაა გადასაბედი — ვკვირდება თუ არა ახალი მასშტაბის საშენებელო მოედანი, ახალი გრანდიოზული კაპიტალური დასაბედანი, მით უფრო ახლა, როცა ძირითადად საკუთარი კიბიდან უნდა გავლილი თანხები. ცხადია, არ ვფიქრობთ ხოცოალურ დანაშულების ობიექტებს: საცხოვრებელ სახლებს, სკოლებს, საავადმყოფოებს, სპორტულ-გამაჯანსაღებელ დაწესებულებებს, სადაც უმძიმესი მდგომარეობაა. მაგრამ ვფიქრობ, უახლოეს წლებში უნდა მოხდეს ამოცანის ოპტიმიზაცია — უნდა გაირკვეს, რის აშენებაა გადაუდებელი და აუცილებელი და რა მოითმენს; ისე, შეიძლება თქვას, რომ რესპუბლიკას ჰქვს ხამშენებელო პოტენციალი, გვაკვს უნიკალური ინკონერო-ტექნიკური პერსონალი, არის ხაშუალო დონის ხაწარმოო ბაზაც და ხათასგვარ მოდერნიზაციის. კარკვეული ორგანიზაციებით და ხაფინანსო-ეკონომიკური ღონისძიებების კატარინის შემთხვ ამიტი ონდა ეიკონიერ. რომ მშენიბენობა ობობს მბარს სხვა ოგრაბიბ ოა შიიცდა ბაბამოფილის ჩვენი ბალხის მოთხოვნილებები.

— ამას წინათ პრესაში გამოქვეყნდა ცნობა, რომ კომისიის ერთ-ერთ სხდომაზე ეგანიხილეს საერთაშორისო საატრანსპორტო-საატრანზიტო ტერიტორიების შესაძლებლობათა გამოყენების პრობლემები. უფრო ვრცლად ხომ არ მოგვითხრობდით ამის შესახებ?

— ზემოთ ამის შესახებ გაკვრით უკვე მოგახსენეთ. საკართველოს სამეურნეო პოტენციალის ახლებურად გაზრებისას ბევრი საინტერესო მომენტი გამოჩნდა. თუნდაც ის, რომ საკართველო არის საზღვაო ქვეყანა. ეს ბევრ-ბევრ დიდ სახელმწიფოს არა აქვს და მის მასალზეკვად ოქმიაც ეკ ბალ. მსოფლიო ოკეანეში გასასვლელი ნაწილან, რომ რამდენიმე მილის გაცურვის შემდეგ შეიძლება გაჩვიდე ნეიტრალურ წყლებში და ყოველგვარი ბაჟისა და გადასახადის გარეშე დადგამენრიდ მთელ გარე სამყაროს. ვიმეორებ, ამ მხრივ საკართველოს უდიდესი პოტენციალი აქვს: ჩვენი საზღვაო ნაპირი 320 კმ-ს ალემატება, აქ ასეთ ორმ ბმხვალი ნაუხადგური, შესაძლებელია ახლის აშენებაც ან არსებულის გაფართოება. არანაკლებ მნიშვნელოვანია ამის აღნიშვნა, რომ ჩვენი საზღვაო ნაპირი ევროპა-აზიის უმოკლეს გზაზეა და ძალზე ხელსაყრელია მათ შორის კავშირის თვალსაზრისით. ევროპას უფრო სამეფო გზა აზიისაკენ, ვიდრე საკართველოა, პრაქტიკულად არ კაარნია. მით უმეტეს, თუ გავითვალისწინებთ ახლო აღმოსავლეთში ბოლო ხანს მიმბდარ ამბებს. საერთაშორისო საატრანზიტო გადაზიდვებისა და საერთოდ, ეკონომიკიური პოტენციალის შესწავლისას, სულ უფრო ცხადი ხდება, რომ საკართველოს ახლო მომავალში თავის უფლად შეიძლება. შესაძლოა ეკონომისა და აზიის „შორის ხიდის“ როლი, რაც დიდი სარგებლობა უნდა მოუტანოს ჩვენს ხალხს.

— რესპუბლიკის კავშირგამბმლობის სისტემაში მრავალი პრობლემა მოსაგვარებელი, რომელი ერთი ჩამოთვალოთ... როგორ გესახებათ ამ პრობლემების გადაჭრის გზები?

— უპირველესად აღვნიშნავ, რომ კავშირგამბმლობის სამინისტრო შეუდგა რესპუბლიკის საკავშირეკაციო საზოგადოებათა თანამედრონე ოკუნენს ბრავალ მრავალმხრივ საინტერესო პროგრამის განხორციელებას. ამ პროგრამის პირველი მერცხალი „ლატერალურად საკართველოს“ ეკოთეელმა ოკეკე ინბეკი ეკარაზე და ნაკოთხა პოეზია. მხედველობაში მაქვს ა. წ. 26 მარტს მოამზადი ოკოლიკან სარინტერესო მოვლენა — საერთაშორისო საკავშირეკაციო ჯილეში საკართველოს დამოუკიდებელი ეროვნული წყალობით კრდალარა საბელეფონო ეკავშირის დამკვრება 8-6 ზვიად გამსახურდიასა და ეკასენიში მცხოვრებ გიორგი ბატონიშვილს შორის. ეს ფაქტი გულწრფელად ახარებს ყველას.

ამასთან ერთად, რომ ჩვენთან არსებული კავშირგაბმულობის მოსახურების ინეთი სახეები, როგორიცაა — სატელეფონო ჯილეი, ფოსტა-ტელეგრაფი, რადიო და ტელევიზიულობა დდდად ჩამორჩენა მსოფლიო სტანდარტებს. იგივე ითქმის საერთაშორისო კავშირურთიერთობებზეც. მდგომარეობის გამოსწორებლად საჭიროა დიდძალი ხანგრძელი, ეროვნულად ახალი ტექნიკური საშუალებები, აუცილებელია ვეძიოთ უცხოური კაპიტალის მოზიდვის გზები. უნდა გამოვიყენოთ ჩვენი საბერო სიგრძე, როგორც სატრანზიტო საშუალება, ოღონდ ისე, რომ არ დავაბაგვანოთ ეთერი. ყველა ამ დღეებში „ლიბერალ“ მოვიხსენეთ ბ-ნ ფელიქს ტუბუბავას ანგარიშს. ჩვენ ყოველმხრივი დახმარება და მხარდაჭერა აღვფიქრით საბანაოსტროს ხელმძღვანელობას წამოწყებული საქმის ბოლოამდე მიყვანაში.

— როგორ წარმოგიდგენიათ საქართველოს ნეიტრალიტეტ სამეურნეო-ეკონომიკური სისტემა?

— თუ შეიძლება ითქვას, რესპუბლიკაა ახლა მშობიარობის პროცესს განიცდის-ისადეა ახალი საქართველო სისტემა. მოკლე დროში უნდა დათვალ ფიკუნენტების პაკეტი. რომელიც შეაკვლის ტრადიციულ ეკონომიკურ ურთიერთობებს, ოზეანისა საბჭოს ზეხანაბინა კომისიები ინტენსიურად შუმაბენ ამ მიმართულებით, მოზდებული მეცნიერთა, სპეციალისტთა, პრაქტიკოსთა ფართო წრე, ჯერ კიდევ ბევრია გასაკეთებელი ტრადიციული სამეურნეო ურთიერთების ტუვეიბიდან თავის დასაღწევად, ახალ რელსებზე მის გადასაყვანად. ეფიქრობთ, მომავალი წლიდან უკვე გამოჩნდება ახალი ეკონომიკური მექანიზმის, ახალი სისტემის ჩანასახი, რაც იმედი ხასურველ ზეგავლენას მოახდენს ჩვენს ყოფა-ცხოვრებაზე.

ესაუბრა უჩა ფერაზიდიშვილი.

ᲐᲓᲠᲔᲣᲚᲘ ᲨᲣᲐᲡᲐᲣᲙᲣᲜᲔᲔᲑᲘᲡ ᲘᲚᲘᲐᲓᲘ ᲓᲐ ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝ

ᲝᲗᲐᲠ ᲭᲘᲥᲝᲕᲐᲜᲘ

„ლიტერატურულ საქართველოში“ 1988 წლის 18 მარტს ჩვენ გამოვაქვეყნეთ მასალები, VIII საუკუნის 70-იანი წლების დასასრულში არაბთა მფლობელობის წინააღმდეგ ქართველი ხალხის განმათავისუფლებელი ბრძოლის შესახებ. ტატიანაში ჭამოგვიჩია აგრეთვე ხაკობი წინაღობთა ავანგარდში ქართლის ერისმთავრის ნერსეს შუხადღეანი აქტიური მონაწილეობის შესახებ, თუმცა ამ ხაკობთან დაკავშირებით ჩვენ პირდაპირი ცნობები არა გვაქვს, მაგრამ ეს ფაქტი დამოწმებული მაინც.

პირველება, რომელიც ეთერეი მერჩულე „დედ ენრნს“ უწოდებს, დედ ენერ აქვნოდა მხილოდ ამის ჭამი, რომ მის ოჯახში აღიზარდა ხახელგანეშენილი ერო�ილ ხანდიფილი ფ მისი ბავდენა ულდა ბაზეკაცა ქართველ ეკლესიის მიერ ზნიდანად აღიარებულ ამო თხილელს. მართალია, ეს თავისთავად ზნიშვნელოვანი ხაქმე იყო და ნეფისმიერი ეროვნული მოღვაწეობათა, ალბათ, ხაკმარისი უკვალსახოფად, მაგრამ თვითონ ნერსეხაკა ხომ რაღაც ახეთი ენდა ოფიციალიდ, რომ მისთვის „დედი“ ეწოდებინათ, ირკვევა, რომ ნერსე ერისმთავარი არაბთა დაუქინებელი მტერი და ქართველი ხალხის ეირთხა და ეარამის ბაბრაოვნელი ყოფილა. ხოლო თუ მისი ეს მაფფლშეფილური მოღვაწეობა თანამედროვეთა მიერ (ოთხმე ხანამდე ეე) ამე ფერჩქვნილად არის აღნიშნული და ხალიფე ეერდ მოხსენიებული (ეთორი ბერჩულე), ეს მხოლოდ აღიარები შუახეუეულების საკარიველის სანშინო და ხაკარეი პოლიტიკური ვითარებათ შეიძლება ახსნილ. ამ ფრის ძალი ალი ეეუოდენის ეამაბეილი ნერსეს ბაბრაოლეს. პოლიტიკურ მოღვაწეობაზე, მის ბრძოლაზე არაბთა მფლობელობის წინააღმდეგ. მიმდევნო ხაუკუნეებში ეი ხანის ხახელი, ხაშუნარად, დავიწყებასაც მიეცა.

ხაუკუნეები დასჭირდა იმას, რომ ალდგენილიყო ისტორიული სინამდვილე ეე ნერსე ერისმთავრისათვის ხათანადო ხაპატო ადგილი მიეკვნინა დიდ ქართველ პოლიტიკურ მოღვაწეთა ანმიონში.

●

VII ხაუუუნის ახლო ალმოსავლეთში დატრიალებულმა ხამხედრო-პოლიტიკური პოცესებმა უშუალოდ არის დაკავშირებული ხამ შეიფლიო რეფლიას შორის ეეფლეზე ახალეაზრდა რეფლიას — ისლამის წარმოშობასთან. მისი დიმაარსებელი მუჰამედი დაბადებული 570 წ. თუ 571 წ. ეეუეფენოდა ღარის ბაშიანთანა ხაკარეულის. იგი ადრე დაობდა და მას ჯერ ბაბა ზრდდა, ეაირანი ოთხმოც წელს გადაცილებული ამდ ალ-ბუტალიბს, ხოლო მისი გარდაცვალების შემდეგ, ახეეე ხელმოკლე ბიძა აბუ ტალიბი. მან მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა მუჰამედის ქადაგება-მოღვაწეობაში. ამიტომ შემდეგი ლაპარაკი მუჰამედის კლასიკურ განათლებაზე. პირველი, მთანნიათ, რომ ამ ლაფ მოვლენაში მოიკეეეთი მოკლეეეული იყო რაიმე ხერიოზული განათლებას და განეეეეეეეი იდეის ლიგაეეეი დასაბუეიის უნარს. მიუხედავად ამისა, მაინც ეჰ შეიძლება იფქვას, რომ მუჰამედი ხრულიად განუათლებელი იყო.

ნათელი კოეეეა ეა ხაეეარის შეენიშან ალეაკეეეეი და ხაზოგადოებრივ-ეკონომიკური განვითარების ხალიდ დონეზე მდგომი VII ხაუუუნის დასაწყისის არაბ ტომთა, რომელნიც ძირითადად წარმართობა, ქრისოიანობისმეეეეეეე

(დასასრული)

ეს ხმა ქართველ გეოგრაფიულ რეგიონებსაც ყოველგვარი თანამშრომლობის გარეშე. ეს ალ-ნერი შეიცავს აღმოსავლეთი და სამრეთი საქართველოს საკმაოდ ვრცელ ტერტორიას — ჯავახეთს, ქოფრიოს, ქსანს, ხუნანს, სამეცხე, გარდაბანს, კახეს, ბაგრეთს, ბაზალეთს. ამ ოლქთა მეხოვრეებულ ადაილბერეთი ქმნიდნო მიწის და ხელადი გადასახადი — ხარაჯ და ჯიზია. ორიალეთის ეპისკოპოს, ეუფემიოს, ატანასიოს და დარიალთის მეხოვრეებები, წანარები და დიდოელები ხელშეკრულების თანამიდად იხდიდნენ საერთოდ გადასახადს, თუ როგორს, წყარიდან არ ჩანს.

ამავე დროს, თუ მხედველობაში მივიღეთ ი. ბოლშაკოვის მითითებას, რომ არაბებთან მოლაპარაკებებამ ქალაკი არ არის დამოუკიდებელი ერთეული, იგი ეარჩიოდაენ მთელ აღმოსავლეთ ალ-ჯაზირეს ოლქს, რომ მახათან დადებული ხელშეკრულების პირობები ვრცელდებოდა ოლქად მთელ მოსახლეობაზე, მაშინ დასმულ საკითხს დადებითი პასუხი უნდა გაეცეს. მოუხდებად ამისა, კონკრეტულ შემთხვევაში, ეფუკარიუსი, ნაკთოხი დამატებით ქალაქ-ციხის საერთოებს.

ხასხოლოდ არ არის დადგენილი ხელშეკრულების გფორმების ადგილი. მკვლევართა ერთი ნაწილის მიერ წარმოგენილნდ წინადადებას ამის შესახებ, რომ იგი დადებულ იქნა თბილისის სასახლეში, ლეონის ხიბლიზი, (არაბული წყაროების ზათ ალ-ლუყუმში), მეორენი უარყოფენ და ამ ზათ ალ-ლეკუმს ათავსებენ ხიმსიდან. შუხანდელია. ეს მეორე თვალსაზრისი არ იყოს ; მოკლებული საფუძველს: ამბავ ინნ ანაპ ალ-ეკუფ, უკანასკნელ დროსდე ქართულ ისტორიოგრაფიაში ნაკლებად ცნობილი არაბი ავტორი, ხაზავ მოლაპარაკების პუნქტად ასახელებს ხიროკ ბინ ხოფად ალ-ბაკანის, ჯ. ბუხანატოვის ხიროკ ტაირის. არაბულენოვანი ავტორი იაკუთი (ფაახლ. 1179-1229 წწ.) ამ ადგილის ფეუფიოუსის ზოლოდ ზოგადი მითითებით ისაზღვრება და აღნიშნავს, რომ „ხიროკ ტაირი არის შესაბე არმენიის ოლქი, ზოგიერთი კი ამბობს — მეორენი“. „ზარბაიჯანელი მკვლევარნი ხიროკ ტაირს აიგივებენ შირაკთან, ხოხეთის ისტორიულ ოლქთან, რომელიც ბეტაბერშის ხეკანის ჩრდილოეთით, არაკსის ჩრდილოეთით.

„დაცვის ხიეელის“ ტექსტი მეცნიერული გაანხვავებანი (თვით დოკუმენტს, როგორც ცნობილია, ნეფენდეკ ან მოფლენეთა) შემონახულია ოთხ არაბ ავტორთან — ანუ უბაიდთან (დაახლ. 770-838 წწ.), ალ-ბალაზურისთან, ტატ-ბაბარისთან (838-923) და იაკუთთან.

თვით ამ ხელშეკრულების ტექსტი და ავრეთვე ბაბის ინნ ბასალთან წერილი თბილისის მოსახლეობის ხასელზე სანიშნეში დასტურია ამისა, თუ რამდენად ფრთხილ და გონივრულ პოლიტიკას ატარებდნენ არაბები ბაკურთან ქეკეენებში ზეფიტი სისხლისაგან, მხეკრაპლი და ნგრეკა თავიდან რომ აეცილებინა.

თუფილეს (თეოფილეს) მეთაურობით ქართველ დიდებულთა (ოკუა; ამბავ ინნ ანაპ ალ-ეკუფი) დელეგაციის წინადადებას, რომელმაც არაბ მხედრთ მთავარს ბაგდაკი 100 დინარი (ამუ უსაფი) თუ 80 000 დირჰამი (ამბავ ინნ ანაპ ალ-ეკუფი) ძღვენის სახით, დაეფიო სამეფო ხელშეკრულებას, ბაბის ინნ ბასალმან უსახუნა თბილისის მოსახლეობას წერილითა და „დაცვის ხიეელის“ გაფორმებით. ამ ხელშეკრულების თანამიდად ძალაში შედიოდა ადგილები იმსაზის კანონებით არსებული პირობა, რომ ქრისტიანელები მოსახლეობის თითეოეული კომლი ვალდებიდეა ერთ დინარ ხელად გადასახადს — ჯიზიას. არაბები ხელშეკრულებლად ტოვებდნენ ადგილობრივი მცხოვრებთან მორიგე და უძრავ ქონებას, ქრისტიანელ ხალკელნი ნაგებობებსა და უფლება ეძლეოდა ხალხს ჩაეტარებინა ქრისტიანული რელიგიური რიტუალები. მაგრამ არაბები ისევდროულად კრძალავდნენ კომლთა გაერთიანებას, რა თქმა უნდა, გადასახადის შემეკრების მიზნით, ქრისტიანები ვალდებულნი იყვნენ გამოეჩინათ სტუმარმოყვარეობა ორ ზრუნვა ჯერ ჩამორჩენილი არაბი ჯარისკაცის მიმართ, მიეცათ მისთვის ლამის ბოთეს ხელშეკრულ ხაშენი-ხასენი და ეზრუნა ხელშეკრულ ხასენი-ხასენ ეზრუნა ეზრუნა ეზრუნა

ბალდათი

ჯანსუღ ღვინჯილია

მოელს საქართველოს ინტერნაციონალიზმის პოლიგონი ეწოდა. აღნიშნავენ რა ამ მწარე სინამდვილეს, ქართველ მამულიშვილებს ტკივილით ეკუთქშება გული. ტკივილით ეკეკუთქშება გული მოქმედთაც და გამგონთაც. ვიცით, კარგა ხანია ვიცით, რე რას ნიშნავს ეს ინტერნაციონალიზმი, რა ხახუა და რა შინაარსის უცდურებაა იგი ჩვენთვის. ინტერნაციონალიზმმა დაიპარალა მთლად საქართველო.

ინტერნაციონალიზმის წნეხი ბალდათის რაიონში გამორეულად მაღალი იყო!

საქართველოს კუთხეებს შორის, პირველ ყოვლისა, ეს მხარე დაიპარალა ინტერნაციონალიზმმა.

მე ბალდათის რაიონში, ქვეყნიდმში დავბადეე და გავიზარდე. ვიცი ყველი მისი ტკივილი.

საქართველოს, როგორც ინტერნაციონალიზმის პოლიგონზე სხვასაც უოქვამს და მეც მოვქვამს თავის დროზე. ახლა მთელი საქართველოს ხატკივარზე არ ვლაპარაკობ, მაგრამ ღრმად მწამს, ბალდათის ხასუბრი სრულად გამოხატავს ჩვენი ხამრთლის ხაუნარს. კონკრეტული მაგალითი თავისთავად ზოგადდება.

დღეს ჩვენ ვიხსენიებთ მოვუარით საქართველოს. ეს კი ნიშნავს, ვიფიქროთ არა მარტო ელიბალურად საქართველოზე, არამედ მის ყოველ კუთხეზე, ყოველ გორმიწაზე.

ადრეც მახაურია ბალდათის პრობლემებზე.

ბალდათზე მაშინ სრული სიმართლის თქმა გამორიგებული იყო, სრული სიმართლე „რეფორეციის პოეტის,“ ვლადიმერ მაიაკოვსკის სახელს უკავშირდებოდა!

ვლადიმერ მაიაკოვსკი, ჩემი ღრმა რწმენით, მართლაც დიდი პოეტია, მაგრამ არა იმდენად იმ ლექსებით, რეფორეციის რომ მოეძღვნა, სხვა, ბეშმარიტი პოეტური ნაწარმოებებით არის დიდი ხუნოვანს შემოქმედი.

მაგრამ ხასკოთა იდეოლოგიას მასში ანტიკრესენდი რეფორეციის უდიდესი „მოქიალი“ და ამ ნიშნით დოფასებული ვლადიმერ მაიაკოვსკი უსდელრენად მოეფლნა ბალდათის ოთხეს, ხადაც ოშვ, ფეხი ადგა და გაიზარდა.

საქართველოში, ბალდათის რაიონში, მდინარე ხანისწყლის პირას, „რეფორეციის უდიდესი პოეტის“ აკვანი დაიჩენა თურმე და მეტი რა უნდოდა საკვაბრო ბოავრობას, რომელიც საქართველოს ორგანიზმის ყოველ უკრედში დინჯის ჩაყოფას ლამობდა.

ქართველების ფარისეულურმა ავანგარდმა არ დაკოუნა. გაიარეთ თუ არა თავისტკბილელი პოეტის მამრო ხალხნიისა და პოლიტბიუროს პოზიციია, ბამიკსადიდა თუ არა იგი „ჩვენი ეპოქის უდიდეს პოეტად“, უსალ გადაწყვეტა. ბალდათის რაიონს შეაცვლიდა მრავალსაუუნოვანი სახელი და ეწოდებინა მაიაკოვსკის რაიონი.

მაიაკოვსკის რაიონი!

ამე ეწოდებოდა მას თითქმის 50 წლის ბანძდენზე.

საქართველოში არ არის ქალაქი ოუხთველი, ქალაქი ხულხანსაბა ორბელიანი, ქალაქი გურამიშვილი, ქალაქი ბარათაშვილი, ქალაქი ვაჟავაძე, ქალაქი წერეთელი, ქალაქი ვაჟა-ფშაველა, ქალაქი ჭალაკტიონი...

იყო ქალაქი მაიაკოვსკი! ვერ რა-ფნალ ხოლო შემდგომ ხუროდ ვლადიმერ მაიაკოვსკის ხაპატიცემლოდ, დიდი ოუხი ძმის გახაბარებულად გაჩნდა ქალაქი მაიაკოსკი! ახლახან ბეშრანოთ კაკონირის პრეზიდიუმმა და რაიონის ბეშრმელთა კადეშეკენტლებმა ოდინდელი სახელი დაუბრუნდეთ — ბალდათი!

ჩემი ღრმა რწმენით, ბალდათის რაიონხათვის ხიმაოეის ხაგნად მომავალშიც დარჩება ის ფაქტი, რომ აქ დაიბადა დიდი პოეტი ვლადიმერ მაიაკოვსკი. ვიმეორებ, არა იმის გამო, რომ მან რეფორეციას და ლენინს უმღერა, არამედ იმის გამო, რომ მას აქვს დიდი ხუნოვანის პოეზია, თუნდაც — „ბარდალანი ღრუბელი!“. ყოველივე ეს კოლტურის ისტორიაა — ოუხეთის კულტურული ფრიიერეოის ისტორია და ეს ძირითადი მნიშვნელობა მას, ჩემი აზრით, მომავალშიც შეუნარჩუნდება.

მაგრამ ეგი — ვლადიმერ მაიაკოვსკი — იქნება ერთ-ერთი ხაგანი და არა ერთადერთი და უკანასკნელი!

ბალდათის, როგორც ინტერნაციონალიზმის პოლიგონის ისტორია უნდა დამთავრდეს.

„უდიდესი პოეტის“ ხახელით ეს ნიღბით შემოჭრილი ინტერნაციონალიზმი აკამდე რუსეიდა ჩვენს ცხოხიერებას ამ რაიონში.

ბალდათის რაიონში საკართველოს მოკრძალა ამ 70 წლის მანძილზე ვერაფერს ხედავდა ვლადიმერ მაიაკოვსკის მუზეუმს გარდა არც ბალდათის ეურიკენი, არც ბალდათის ხამინდი, არც ბალდათის ბეცხოკვლეტა, მეურნეობა ბალდათის რაიონის მეტი არავინ არ ახსოდა. ბალდათის მკვიდრ ხალხსაც, ბუნებრივია, იგი, უდიდესი პოეტი ეეერა ენის წვერზე. მისი ლექსების კითხვი არ იელავდა მაინც და მაინც თავს. მაგრამ რაც ეხლიდა „ეფორობისაგან,“ მასე ამეორებდა.

ბალდათ გაუნელდა საკუთარის ცოდნა და ხიეკოოეეი. მისი ენერგია მთლიანად ჩანთქა ინტერნაციონალიზმის ინტერესებმა და მათი უურადღება მთლიანად მიიკვეა ამ ინტერნაციონალიზმის ქვაკუთხედმა — ვლადიმერ მაიაკოვსკიმ.

დაუკვირდეთ ერთ გარემოებას: ბალდათში ქართველების მეტი არავინ ცხოვრობს, მაგრამ იგი ინტერნაციონალიზმის ხაკრიანოდ იქეა.

დიდი პოეტის რუხეთი ჩამოშავლობა მაქსიმალურად იქნა გამოეენებული ყოველივე ქართველი ბალდათელი და ეროვნული წესალეკად!

ბალდათ გაუფერმკრთალდა საკუთარი ისტორიის ცოდნა. საკუთარი ზეიდების ფასიც დაეკი მის თვალში. საკუთარზე ფეერი გორნენდან ამოუვარდა. რეკოლეკციის გაგანაზა არავეკვე არაფერი და არავინ არ გაკვეკანა, ვერ შეითავსა.

ინტერნაციონალიზმმა ებრძოდა ეროვნულს, ეროვნულისთვის აკ არავის არ ეცალა!

ეს ბალდათი ინტერნაციონალური ძალადობა.

ბალდათ კი უზარმაზარი წარხული აქვს, იმიდენი ისტორია აქვს, რომელი მაიაკოვსკი შეუნდება ხან. მაგრამ ინტერნაციონალური ოსიეფთან მოუპოვულ ბალრნი ბუურუნი ოდვა და ბუურუნ მიღმ.

არადა ხუნთკვდა ორიათას ხასაი წლის ისტორია.

ორიათას ხასაი წლის წინათ საქართველოს უდიდესმა მეფემ, ფარნავაზმა, ააკო ამ ცოხე-ქალაქი დიმნა. იგი კეტავდა ზეკარის ხეკადახეკ კუთხეებ. ფეეზე იდგა საკართველი ამ დღეებში, ეკონტროლეო კოხეტები. კოკკაზრის ცენტრალური კოხეტები, მწერალთა კავშირი, ბალდათის რაიონის ხელმძღვანელობა, რაიონის ბეჩმოგვლელობა, მეურნეობა ბალდათის ისტორია, როგორც საკართველოს ფიდი ისტორიის მნიშვნელოვანი ნაწილი!

რატომ არ იწვეს დიმნას ციხე-ქალაქს ბალნარ?...

ყველაფერი მაძინა ჩვენში ინტერნაციონალიზმმა.

ბალდათის მხარეშეოოდნენ ბის მუზეუმის დასაარსებლად ბრძოლა ბალდათის უნინარი, თავდადგენილი ინტელიგენციის ნაწილი. უანგაროდ იბრძოდა. ბალდადნახეენი, არა იყო სრული მხარდაჭერა, ზეფიზრდა ხაკმე.

ბალდათს სათაური ბედბარეობა აქვს. მოეი ეროვნულებიანი არის ჩაწეობილი მის ხიგრეკეში. ამა ბალბედეთ ზეხეთ-ქავეთის მხარისაკენ! ალალეთი არის ზეშოელებული ბალეთაციის წეეეა. ბოეთის რამდენიმე შრეა აღმოაჩენილ! მე ფ ჩემი ბეგობარი ზაალ ებანოძე პირველი ბოთ ზეა წელზე ავედით და იელთან ვიხილეთ ბალდათის დამპაზმავეელი ხილაშე. ფაქტია ბალდაშელი იყო ბალდათი: ლაშაზი სახლები, ბინდეარები, ეანები, ეკაეეთის ბუხნარი, ზორს კოლეხეთის დამლოცი... ბალდათიე ამიტომ ეურიდეს ალმათ. ზოგი ქართელ ეკბილოგიას ბედავს სახეფლოებაში (მეც ახე ვფიქრობ), ზოგიე ეუნოოეთაკან ეურეკეეთელ სახელად მიიჩნეეს. ორსაეე ეეეოთხეეეაზე ხამოთხის ზეგრძნეეეა მთავარი.

ვერ ვიტეეეეთ, საქართველოს სხვა ეკუთეეეი ნაკლები სილაშაზეხაკ-ეეეე

„იგი ნათელი პიროვნება იყო“

...არ ვიცი მოგწერეთ თუ არა ამის შესახებ, რომ შეხვედი ერთ ადამიანს — ერთადერთს — მოელს კაკალობაში: გრიგოლ რობაძეს. პოეტი მეიცნეზე, მეტისმეტად მბეტური, უზომო ბაკანული. ხალიჩად მოწყნარებულია. ბრ. 45 წლისაა, ძალზე ელეგანტური, ზეფიმარე, მარტოსული. ხალიჩა — ეგრანულ ენაზე თარგმნილი — მისი რომანი: „ყველის პერანგი“.

ახალი ათონი, 6 დეკემბერი, 1928 წ.

ახეთი წერილი გაუგზავნია ბაკარეველოდან ნიკოს კაზანტაკისს თავისი შეგობრისათვის, ცნობილი ბერძენი მწერლისა და ბუკლეკარისათვის პანდელი პრეკლაკისისთვის. უფრო მოგვანებით ეს, 1934 წელს გამოკვეთნებულ თავის რომანში „ტო

ეროვნული ბიბლიოთეკა

ლიტერატურული საქართველო

დიდხანს სათუთად ვატარებდი

გაიანე ხაჩატურიანი თბილისელი მხატვარია. მის სურათები მრავალ საკამოფენო დარბაზს ამშვენებს. ეროვნულ თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმის მუდმივ ეკსპოზიციაში ფართოა, არის წარმოდგენილი მხატვარი ქალის შემოქმედება. გაიანეს ნაშუქვეართა რეპროდუქციები ჩვენი ქვეყანისა და უცხოეთის სხვადასხვა სოლოდერ ალბომსა თუ კატალოგშია შეტანილი. გ. ხაჩატურიანის განუმეორებელი, მკვეთრი ინდივიდუალობით აღიბეჭდილი ფერწერული ტილოები კერძო კოლექციების ჭიშკრიტ სიამაყეს წარმოადგენს. მის არაჩვეულებრივად მამხიდველ მხატვრობას დიდი ინტერესით გიეცნენ ფრანგი, იტალიელი, იუგოსლაველი, პორტუგალიელი, ამერიკელი ხელოვნების მოყვარულები. გაიანეს ნატიფი ფერწერა სპეციალისტთა მაღალ შეფასებას იმსახურებს.

ვფიქრობ, მკათხველი სიამოვნებით გადაავლებს თვალს ნეტარი მხატვარი ქალის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის ზოგიერთ მომენტს, გაიცნობა მის დამოკიდებულებას იმ რთული და უალრესად შრომატევადი საქმისადმი, რომელსაც წლების მანძილზე გ. ხაჩატურიანი ასე ერთგულად და უწმაოოდ ემსახურება.

ქეთევან ბოგვარაძე

— გაიანე, თქვენ თბილისში დაიბადეთ, დღემდე აქ ცხოვრობთ და ვერ წარმოგიდგენთ შობილიერი ქალაქის გარეშე არსებობა. იქნებ გაგვაგებინოთ „საიდუმლო“, რითია თბილისი ასე ძვირფასი და განუმეორებელი თქვენთვის?

— კარგა ხანია ვფიქრობ ქალაქზე, რომელიც ჩემი სურათების მუდმივი ბინადარია. გამიკვირდება ორიოდე სიტყვით გავაგნოთ „საიდუმლო“. ერთხელ შევიცადე თბილისის ჩემეული ხედვა ქალალზეც გადამეტანა. აი, ისიც: ჩემო თბილისო, გიურეტ და მოწიწებით ვიხდი ქუდს შენს წინაშე; ქუდს, რომელშიც ჯადოსნურ ფერწერის საიდუმლო ქვაა ღრმად ჩამარხული. ქალაქი მაგონებს მღელვარე სანახობათა ერანდოოზული ტაატით მბრუნავ უზარმაზარ ზარდახშას, დიდებულია ეს სურათი მოგხის ქაოსური მოძრაობით მის შეაჯულში. სულიერი გამოსახიეები სავრცელი და ქალაქის ნიაღში ღვთიებრივ შუქს ბადეს, რომელშეც უმშვენიერესი სანეები იკეთება და თითქოს ამავდროულად დილის, შუადღისა და მწუხრის სამსალლით ირთვება. ეს დიდებული პროცესია სარკეებიერი შორეთისაკენ მიისწრაფის და თანდათან, სადღაც უჩინარდება. ღამის ბინდბუნდში, ნისლის საბანში გატრუნული ქალაქი — ლეკნი მარადისობის მიმავალ ეტლზე...

დილას, ჯარასავით დაბრიალებული ქალაქის მცხოვრებთა ფუსფუსი აებალნდება და ოკრომჭიელის ოსტატობით, ჯვიოიერი ძალისმგეიერ გამოქედავს თითოეულ ფორმას: ზორეულ ეზოებს ნაირფერად ფსკერებით, აიენებს — მარგალიტების ნუკეს, ფეტრის ქუდებისა და ბინდისფერი სფეროლეთის დახლებს, ვვავლებაზე ჩაძირული ფანჯრებს, ხიდის გუგუნს, სახლების როკვას...

შეუფრნეელად შემოფრინდება ქალაქში ღამე, სივრცეს დაიპყრობს და ღრეობით ნავსაყუდელს დაეპატრონება.

ჩემი ბავშობა — მუზაკაიდი, ბტკვრის ზრიალი...

ქალაქზე მოვარის შუქი იღვრება...

— დიდი მადლობა, გაიანე. ყმთხვევლი ალბათ გულგრილი ვერ დარჩება თქვენს მიერ დანაზული ქალაქის პეიზაჟით.

თქვენი შემოქმედების თაავვანიმცემლებმა კარგად იციან, რა დიდი და თავლაზოოვანი შრომის შედეგად შეიძინეთ ეული წერილ საკუთარი მანერა, ჯარუსმყარობადი დამოკიდებულება. ეის თვლით თქვენს ძასწავლებლებად, რითი ხართ დავალებული მათგან და საერთოდ, რა როლს ანიჭებთ პედაგოგს მხატვრის დაოსტატების, მის შემოქმედებითი ფორმირების პროცესში?

ეველაზე დიდი მასწავლებლები ჩემი ბაშობლები იყვნენ. მამამ, მუსიკისადმი უსაზღვრო სიყვარულით ბგერის მშვენერების მაზიარა. დედამ, გარეგნული სიმშვიდით, მაგრამ შინაგანი მელვარებით და მდიდარი ფანტაზიით შემოქმედებითი გზა დამიოლა.

ნარუნდოი ეკალი დატოვა ჩემზე ერთმა ჩვეულებრივმა დასახლისმა — ნინო ფოლიმენტ, რომელიც მხოლოდ კარის მეზობელი ეო არა, ჩემი ნათლიაც იყო. ბავშვობაში, ყოველდღისმიერ დღე (დედა დილიდან საღამომდე მუშაობდა). მრავალი წლის მანძილზე ახსოვდნდა იგი უკეთილშობილეს რატუალს — მაცმევდა, მვარცხნდა, თავზე უზარმაზარ ბაფთას მამნეკდა. და ეს ეველაფერი მშვენერი ქარიანი სიმღერების თანხლებით ხდებოდა; ერთ-ერთი მათგანი „ჭრელო პეპელა“ იყო. ეს პეპელა თავისი უზმო ფარფატით დღემდე ჩემი სურათების ბინადარია.

შემოქმედებითი გზის დასაწყისში ჩემი პირველი პედაგოგი გუგული ჭარდიანი იყო — სამხატვრო სკოლაში მასწავლიდა. ქალბატონი გუგული მომეხმარა ვაეცნობოდი ფერწერის ანბანს, „ჯანსაღ ფერწერას“ ყოველგვარი „იზმის“ გარეშე, დასაწყისისთვის ეს, ეფიქრობ, უმთავრესი.

ჩემი მასწავლებლები იყვნენ თბილისის ორი დიდი მეეტრო — ელენე ახალდიანი და ალეკსანდრე ბაშალეიკ-ბელაკოვი, ქედს ვიხრი მათი ხსოვნის წინაშე...

ეველიდს მოვდნდი იქცა ჩემთვის სერგო ფარაჯანოვთან შეხვედრა. მან პირველმა მცნო ფერმრეერად და რწმენა ჩამინერგა. მაგრამ უმთავრესი, ეფიქრობ, მაინც თვითგანვითარებაა, რომელიც ეველ წმინდად შეგრნებას დაამკვიდრებს და სასარგებლოდ გარდაეცვლება ჩვენში.

ხელოვნებას არ სწავლობენ, რადგან ეველი ინდივიდი განუმეორებელია თავისი სმყარითი ხედვით, მთავარია სწორი მიმართულების ჩვენება. შემდეგ კი ეველიდენელია, თვითშემეცნების გზით, შენს სულში საკრის მარცვალი გაალვივო...

ეველიდენელია, აგრეთვე, ფერწერასთან და არკიტექტურასთან ცოცხალი კონტაქტი, ტაძარში შესვლა... ისე კი, მხატვარი ნიკველმაფდ შეგარდად უნდა რჩებოდეს...

— გთხოვთ, ცოტა რამ გვიამბოთ თქვენს შემოქმედებაზე. რა როლს ასრულებს სურათის შექმნის პროცესში ჩანაფიერი და აზოოვნების ქვეცნობიერი ნაკადი, ინტუიცია, როდის და რა გზით ხდება სინთეზი.

— თავდაპირველად ჩემთვის მთავარია ჩანაფიერის, იდეის გაჩარება. მოეუხმობ ვიზუალურ ჩანაფიერი. მინდა ჩვეულებრივში, ყოფიერში, რაღაც საიდუმლო აღმოვაჩინო და საპარაოოზე გამოვიტანო, ეველა ხაკანში ვარდახვეს თვალხილული ეარიანი დაეინახო. მთავარია, არ გავიმეორო პლასტიკურ ფორმათა ძიების სხვის მიერ განვლილი გზა, რაც სამწუხაროოდ, ეხა ვბზორდა. გარუსამეაროს ფერმოსახვით კვლევას ერთვის ქვეცნობიერი აზოოვნების ნაკადი: ინტუიცია აზუქებს ჩანაფიერს...

— იტალიელები ხატვას სამი ხელოვნების — არქიტექტურის, ქანდაკების და ფერწერის ამას უწოდებენენ. თქვენ ბევრს მუშაობთ და კარკვეულ წარმატებებსაც მიაღწიეთ ამ სფეროში. სეოროანე მეშობას ყოველოოს ხახტი, ეკალი უძოვის წინ თუ საეროოდ არ მოეშვებინა. რაიმე ანონზობიერება, რა ჩნდება ტილოზე. ეფრანრეულად — კინეტური თუ ფერი.

— ეკმნება ორი სივრცე — შინაგანი და გარეგანი... ერთი, სილრმისეული სარკისებური ნაბატიო, შებრნებული პერსპექტივით წარმოსახვისა და ხსოვნის საბფალნელოოა და გარესამყაროზე დაკვირვებით მიიღწევა.

მეორე, ზედაპირული სივრცე ფერთა ჰარმონიის დამკვიდრების ცდას წარმოადგენს, ეს პროცესი არავითარ კანონზომიერებას არ ეემეშდებარება, მაგრამ როდესაც უეცარზოდ ვმუშაობ, ტილოზე მხოლოდ ის ისადება, რასაც სულში დიდხანს სათუოად ვატარებდი.

თბილისში ქალაქის მღელვარე ისტორიათ, ჯანსაღვაეებული ეროვნული პლასტების გადაკეეთით წარმოიქმნა ხატვის მაღალი კულტურა, „ხატვით წერის სკოლა“, რომელს შეუეე. ჩემი აზრით, ლადო გუდიაშვილი იყო. მან შემოტანა ხაზის, კონტურის ახლებური ხედვა... არც ისე შორეულ წარსულში ქალაქში ცხოვრობდა, აგრეთვე, უანკრით ხატვის მეორე დიდი ოსტატი, ვანო ხოკაბეკოვი.

ფანკრით ხატვის სკოლის გაუფერულებამ ახალგაზრდა მხატვრები დაიშრიტა ხატვას, რამაც უეიოცობას დაუფინა ასპარეზი, რადგან ბანალურად ლუოგბრივი ფერწერაში — ბერტის განწყერ კიდევ სტილისაკენ მიმავალ გზაზე ვდგავარ...

— რამდენადაც ეიცი, ბატკარისთვის გარკვეული მნიშვნელობა აქვს ხელოსნურ სამყაროსთან სიახლოვეს. ბრეიგელი დედოოგანიდან ოწვალობდა ხელოსანთა ცხოვრებასა და საქმიანობას. სალვადორ დალი თავად იყო შესანიშნავი ოქროსმეეედელი. სხვა მრავალი ფაქტის გახსენება შეიძლება... რას გვეტყვით ამ საკითხზე. რას ეუოოვებთ დამწყებ მხატვარს?

— ბრეიგელი ხელოსანთა მხოლოდ ცხოვრებასა და საქმიანობას კი არ სწავლობდა, არამედ მთელ იმ აგმოსფეროს, სადაც ხელოსანი და გლეხი ტრიალდა. იგი დაწერილებით აღწერდა ეველაფერს, მაგალითად, სოდელის ხარაზის ქუდს, ჩაცმულობას, ფეხს, ფორმას, ბრეიგელი და მისი წინაპრები — დიდი ფერმწერები პირველი კლასის მემოდელებიც იეენენ. გავიხსენოთ, როგორ რთავდნენ თავიანთ პერსონაჟებს კრანაბი, გოთა და სხვა დიდებული ოსტატები.

ეველაკენ, ეველი ქვეეანაში ხელოსნობის განვითარებას ხელოვნების ეაკავეეი მოსდევდა ზოლმე. ასე იეო იან ვან ეი�ის მიერ ფერწერის ახალი ნიღერლანდური სკოლის შექმნისას. ფერწერას მოსდევდა მუსიკა, შემდეგ თეატრი. რემბრანდტი ხელოსანთა კვარტალში ცხოვრობდა და ხელოსანმა დაუუბეკა თვალები, არც თუ ისე შორეული წარსულში დეკაბრისტების გადასახლებაში დარსებულ ზოგადსაგანმანათლებელო სკოლებში ხელოსნა უმთავრეს საგნად აკეიეს. რადგან, მათი აზრით, ასეთი საქმიანობა გამჩრაზობისა და გამომგონებლობით უნარის გალვიძებას უწყობდა ხელს.

ეი, რამდენადმე ჩემი პასუხი კითხვაზე, თუ რას ვუსურვებდი დაწყებულ მხატვარს.

ეველაკენ ეატეგ ცეკმ კარგ, ნამდვილ ხელოსანს...

— ბევრი მსმენია ლიტერატურითა და მუსიკით თქვენს გატაცებაზე, ეიცი, სერიოზულად სწავლობთ აღმოსავლურ, განსაკუთრებით ჩინურ კულტურას. რას წარმოადგენს თქვენთვის ჩინური ესთეტიკური ფენომენი?

— ცნობილია, რომ ეაკეველი დროიდან, ჩინეთში დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ ბავშობაში, ადრეული ასაკიდან ხელოვნური აზროვნების ჩვეულების გამომუშავებას. არც ერთ სხვა ქვეეანაში არ არის იმდენი ტრაქტატი ფერწერაზე, რამდენიც ჩინეთშია. ეოველი ჩინელი მხატვარი ვალდებული იეო შეექმნა ამგვარი რამ. ახლა იქ ათათასობეი მეტი ტრაქტატი ფერწერაზე. სამწუხაროოდ, თარგმნილია მხოლოდ რამდენიმე. ერთ-ერთ მათგანს, ჩინური ფერწერის ენციკლოპედიას რომ უწოდებენ, ასეთი სათაური აქვს: „სიტყვა ფერწერაზე წინაბუოას მარცვლების ბალიღან“.

ჩემი თვალსაზრისი ფერწერაზე, რამდენადმე ჩინელ ოსტატთა შეხედულებებს ეხმიანება, მასში მონათესავე სულს: და ესთეტიკურ მრწამსს ვხედავ.

— რა იდეების ხორცშესხმისაკენ მიისწრაფეთ, რაზე ოცნებობთ საამიანელოდ, რა სირთულეებს. ხედავთ და უმეტესად რომელ ეანრში ისურვებდით საოქმელის გამოსატანად?

— მინდა გავამთლიანო უთანერთსაპირისპირო იდეათა ხილვები. გავშიერი ჩრდილისა და სინათლის საიდუმლო ანბანი; ეხატო სიმბოლე�i, ალეგორიის ეანრში. ეოველივეს კი, ეფიქრობ, ფერწერის ტაძრისაკენ მივეკვართ...

— რას უსურვებდით ქართველ და სოფეს ხალხს, რა მოგანდეგნდა... [illegible] ბედნიერებას?

— დამამუალი შრომის, აქტიური შრომის გარეშე. მხოლოდ შრომა გაუწმენდს ჩვენს ანარსა და სულს, მხოლოდ შრომა მოიტანს ჩვენს იდეათა საკმეედ ქცევის შესაძლებლობას. მინდა, რომ ჩვენ სოფლებში ეველა ოჯახის კედელს სურათი ანთიდდეს, რათა იკეარო ეამჩვენილი ფერწერაზე ამრდამოდნენ, როგორც ეს შორეულ წარსულში ხდებოდა ბოლანდიაში. სოფლად მცხოვრებმა ხელოსნებმა შემოინახეს მრავალი ფერწერული ტილო. მათი დამსახურებაა, რომ დღეს „ეცარე ბოლანდიელებს ეიცნობთ“. ეკლესია დაუკეთო სურათი ლეონარდო და ვინჩის სიყმაწვილეში...

ლადო გუდიაშვილმა სრულიად ახალი სიტეყვა თქვა ქართულ მოზეეეტლურ ფერწერაში. მისი ქაშვეთის ეკლესიის ფრესკა შეუდარებელია, მაგრამ საამუდარიოდ, დღემდე არ არის სათანადოდ შეხეეული, დიდ სიხარულს მოგანიებდეა მონუმენტური ფერწერის ამ შესანიშნავი ნიმუშის კარგი რეპროდუკციებსა და თეორიული ანალიზის ხილვა.

ეფიქრობ ლენინაკანნე, სადაც, როგორც არსად მთელ სომხეთში, თეიმიდან თეიმას გადაეეცემოდა წინაპართა იგავები. ქალაქში მრავალი ბიბლიოთეკა იეო, იქ განსაკეთრებით ეეკარდათ კითხვა...

ბედნიერი ვიქნებოდი თუ მოგავლინა კიდევ მეტად დაანლოვდებოდა ქართველი და სომეხი — ორი მეზობელი ერი, ეეკეთ ეეიეკნობდნენ ეფლობანეთს. მხოლოდ ცოდნა და ეეენნობის ეეურველი ბადეს საეეეიეს.'

და კიდევ, ეოველ ეელს ეერუსალიმში აღინიშნება დღესასწაეული — „ბაზრობის დღე“ (ომმ კიაუო). ამ დღეს, ხალხის რნმენით, ცაზე სიცოცხლის გაკრძელების ნებართვა ალბეეედება.

მე ვეუფრდები მოზეიმეთა სურეელს და უმორჩილებად ვთხოვ სიცოცხლის გაკრძელების ეეფლებას.

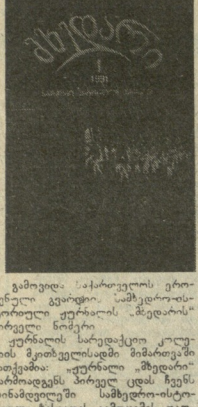

გამოიდა საქართველოს ეროვნული გვარდია. საბჭოთა-ისტორიული ეურნალის „მეფდარის“ პირველი ნომერი

ეურნალის სარედაქციო კოლეგიის მეთოთველისაგან მომართვაში ნათქვამია: „ეურნალი „მეფდარი“ წარმოადგენს პირველ ცდას ჩვენს სინამდვილეში საბჭოთა-ისტორიული ჩასაფიათის გამოცემის დაფუძნებისა. ამავე სახელწოდის ეურნალი გამოდიოდა 1919-21 წლებში საქართველოს დემოკრატიულ რესპუბლიკაში, აგრეთვე უცნოურთმიც; ცნობილია, რომ გადარჩენილმა ოფიცრებმა ემიგრაციაში დაარსეს „ოფიცერთა კავშირი“ და გააგრძელეს „მეფდარის“ გამოცემა (გამოდიოდა მეორე, მესფლიო ომამდე). დღეკანდელი „მეფდარი“, რომელიც მოეცლობითაც დიდი და თემატიურადაც გაცილებით მრავალფეროვანია, გათვალისწინებს იმფორიდელი ქართული საშფრფი ეურნალისტიკის გამოცდილებას და ეშეიდება ღირსეულად გაგრძელეს წინამორბედთაგან დაწყებული საქმე.

„მეფდარი“ დიდ ადგილს დაუთმობს დამოუკიდებელი საქართველოს სამხედრო ისტორიას, იმ დროს წარმოებულ ომებს, თუ კამპანიებს, სახალო გვარდიის ფორმებს, საარქივო მასალებს იმ დროინდელი საქართველოს სამხედრო მოწყობის შესახებ, რამეთუ ბოლო ორი საუკუნის მანძილზე მხოლოდ მაშინ მოგვეცა შესაძლებლობა საკუთარი არმიის შექმნისა და ეფექტრობთ, რომ იმფორიდელი გამოცდილება მეტად საჭიროა დღეს, როდესაც საქართველო ოვიდე პრობლემების წინაშე დგას, როგორც 1917-1918 წლებში.

ეურნალში განეიხილავთ საქართველოს ტერიტორიას სამხედრო თვალსაზრისით, საქართველოს სამხედრო მოწყობის საკითხებს, მის სამხედრო დოქტრინას, თუ როგორი უნდა იყოს ეროვნული არმია, მისი ფორმა, ქართული სამხედრო ჯილდოები და ა. შ. ამ საკითხების შესახებ გადამწყვეტი სიტყვა სამხედრო სპეციალისტებს ეკუთვნით, რომელთა მოსაზრებებს საამოვნებით დავუთმობთ ადგილ ჩვენი ეურნალის ფურცლებზე.

„მეფდარი“ ფართოდ გაეშეტებს საქართველოს სამხედრო წარსულს, სამშეუბარიდ, ქართული სამხედრო ისტორიის საკითხები დღემდე არ არის სათანადოდ შესწავლილი და ამ მხრივ, უამრავი სამეშაო გველის წინ.

საქართველო ინარსეუბათა ელსეკური ქვეეანაა. ქართველი ხალხის ამბიზებები არაბთა თუ მონღოლთა, სპარსთა თუ რუსთა წინააღმდეგ მისი ეერიეი სულის ნათელი დასტურია. ასეთი მასალებიც ჰპოვებენ ასახვას ეურნალის ფურცლებზე...

ეურნალი გეკითხება, აგრეთვე, მსოფლიო სამხედრო ისტორიის, ცნობილი უცხოელი სამხედრო თეორეტიკოსების ნაეზრეთა გაეცნობას.

ეურნალი მიზნად ისახავს ქართველი ეშედრეული სულის ალორძინებას და სამხედრო საქმისადმი სიყვარულის დანერგვას.

„მეფდარის“ პირველ ნომერში დაბეჭდილია წერილები: ლეკა სანეკიძის „მეფდრობით ალეხარდოთ“, მამეკა ფურწუმიას — „სახალხო გვარდიიდან ეროვნული გვარდიისაკენ“, ივანე ზეიშვილის — „ქართული ფეოდალური ლაშქრის შეიარაღება და ალაბრნობა“, ილია გელოვანიშვილის — „სამხედრო ხელოვნება საქართველოში“, გიორგი ლეონიძის — „სინეკი ქართველ ჰუსარებს“, გრიგორ ლორთქიფანიძის — „ფიქრები საქართველოზე“, ალეკსანდრე ზეკიძის — „სამხედრო სკოლა“, ელისა ბეკლაძის — „სამხედრო მინისტრის დაკრძალვა“; ეანონი სახალხო გვარდიის შესახებ. ალეკა C. von... B. K-ის ფსიქოლოგიური ნარკვევი „ბაკოლე“. რუბრიკით სამხედრო ტექნიკა იბეჭდება ბ. ბარიატინსკის წერილი „საუკუნის დასაწყისი“. საინტერესოა ეიტყობთ, რომ რუსეთში პირველი ჯავშანტექნიკა ინ. ბ. ა. ნაკაშიძის მიერაა შექმნილი.

ეურნალში დაბეჭდილი სინტერესო მასალები თავდებს იმისა, რომ მკითხველთა მრავალ იგი პოპულარული გახდება.

ეხე არს ძელი
ცხოველსმყოფელი
რომლისაგან
იქმნა
სიმართლე და
დაბრაჯა
ცოდვა.

X საუკუნის
უცნობი ავტორი.

რეპრანდტი.

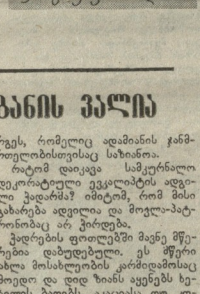

„ცნობილი გერმანელი ეამეწელი მწერალი და ეშედგენი ერნესტიფ ფონ შპიდსი (1768-1854) რეალიეური ორდენის წევრთა ოჯახში იზრდებოდა. თეოლოგიის სწეალობა დილინგენის სიპეისკოპოსო უნივერსიტეტში. დეკენიდნენ. 1796 წელს მეფდლად ეკურთხა. უარი თქვა ტუბინგენის უნივერსიტეტის პროფესორის თანამდებობაზე. ავტორია ორეული საკმაწელო ნაწარმოებისა“ — „ეთხოლობთ ახლაბის საქართველოს მთარგმნელთა ასოციაციის მიერ გამოეემული წიგნის „როგორ შეიენო ლმერთი ჰაინრიხმა“ ანოტაციაში. ეს მომცრო წიგნი გერმანელოდან თარგმნა ნინო მაკარაშვილმა. წიგნი ცარგი საჩუქარია რელიგიური თემატიკით დინტერესებული ახალგაზრდობისათვის.

ყველა ჩვენთაგანის ეალია

დღეს ბევრს ელაპარაკობთ და ეწერთ ბენების დაცვაზე, მაგრამ ეკეეთებთ ძალზე ცოტას ეაკეთებთ.

იმის მაგვარად, რომ ვეცადოთ, ჩვენი რესპუბლიკა ბაღნარად გადავაქციოთ, პირიქით, უდიერად და სასხეთაშორისოდ ეეძაცვეთ მაეოცსლებელ ბუნებას, ფლორას, ფაუნას, რითაც დიდ ზიანს ვაყენებთ ჩვენსავე კანმრთელობას, ჩვენსავე მომავალს.

როგორც ცნობილია, 1950 წელს სუსხიანმა ზამთარმა, განსაკეთრებით დასავლეთ საქართველოში, დიდი ზიანი მიაყენა ბუნებას. დაახმო როგორც ხეხილის ბაღები, ისე დეკორატიული მცენარეები, მათ შორის ეკალიპტები, რომლებიც ზღვის სანაპიროდან ზესტაფონამდე იყო გაშენებული. გასაგ, აგრეთვე, სამტრედიის ეეეზებში, ქუთაისსა და წყალტუბოში ჩაშეკრეულ ეკალიპტები.

აღსდგა ყველა დეკორატიული მცენარე, გარდა ეკალიპტისა; საშეუბაროდ, მარად მწვანე ეკალიპტის ნაეცვალ სამტრედიაში და სხვა რაიონშიც ეადრები დარგეს, რომელიც ადამიანის კანმრთელობისთვისაც საზიანოა.

რატომ დაიკარგა საკეურნალო დეკორატიული ეკალიპტის ადგილი ეადარმა? იმიტომ, რომ მისი გახარება ადვილია და მოგლა-პატრონობაც არ ეჭირდება.

ეადრების ფოთლებში მაენე მწერებია დაბუდებული. ეს მწერი ახლა მოსახლეობის კარმიდამოსაც მოედო და დიდ ზიანს აყენებს ხეხილის ბაღებს, აკაციასა თუ ეოკოპიტს. მოსახლეობას კი არა აქვს საშეალება ებრძოლოს მას, რადგან ვერ შოულობს საერო წამალს.

ვერტმფრენით შეშეამელან შეიდგი ვერ გამოიღო, უფრო მეტიც, საბალახეთ დაიკუეეყიანა, ფრინველებსაც დაეზიანა. მაენე მწერის საწინააღმდეგო მამაპაპეული ბორდოს ხსნარია, მაგრამ მის დასამზადებლად უკვე დეფიციტად ქეეეთ შაბიამანი და კირია საჭირო. საემის გამოსასეწორებლად კი არაკეინ ზრუნავს.

ალექსანდრე ჩაგუნავა,
ბუნების დაცვის საზოგადოების წევრი.

გამომცემლობა „მერანის“ ხელმძღვანელობა მწერალთა კავშირის კლუბში გამართავს შეხვედრას მწერლებთან, რომელთა წიგნების გამოცემა გათვალისწინებულია 1991 წლის გეგმით.

ავტორებს ეთხოვთ აუეილებლად მობრძანდნენ!

შეხვედრა შედგება ოთხშაბათს, 10 აპრილს, 12 საათზე.

გამომცემლობა „მერანის“ დირექცია.

9 და 10 აპრილს თბილისის მე-6 ქართული გიმნაზია (პეტრეაშვილის ქ. № 7) აბარებს ეიაო დეალოშვილის ხსოვნისადმი მიძღვნილ მოსწავლეთა მეორე სამეცნიერო კონფერენციას თემაზე: „მეოცე საუკუნის გერმანული ნოველა“.

სხდომების დასაწყისი 10 საათზე

გაზეთ „ლიტერატურული საქართველოს“ რედაქტორს

თქვენი გაზეთის 1991 წლის 29 მარტის ნომერში დაიბეჭდა ჩემი წერილი. მასალის შემცირების დროს მოხდა გაუგებრობა — ამოვიღე გიორგი ლეონიძის სტრიქონები, რის გამოც მე-13 გვერდის მეორე სვეტში, ტეკსტში ჩარჩენილი ანდრო თევზაძის სტროფი მეკანიკურად გიორგი ლეონიძეს მიეწერა. გაპარულია რამდენიმე კორექტურული შეცდომაც, რისთვისაც მკითხველს ბოდიშს ვეხდი.

ჯანსუღ ჩარკვიანი

მთავარი რედაქტორი ელიზბარ ჯაველიძე.

სარედაქციო კოლეგია: თამაზ ბიბილური (მთავარი რედაქტორის მოადგილე), ზვიად ბაბასახლდია, ლაშა თაბუკაშვილი, ჯუმბერ თითმერია, ანა კალანდაძე, ნოდარ ნათაძე, ბუხარ ფანჯიკიძე, ოთარ ჩხეიძე, თამაზ ჩიქვანელი, სარგის ცაიშვილი, ბეჟი ძნელაძე, თამაზ ფიშფიშაძე, თამაზ ჭილაძე.

პასუხისმგებელი მდივანი ბეჟი ჯოხაძე

მორიგე რედაქტორი მამუკა ფიკლაური.

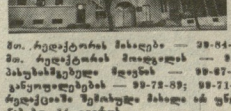

რედაქციის მისამართი:
380005, თბილისი,
ბუდიაშვილის
ფოლადანი №2

ტელეფონები:
მთ. რედაქტორის მისაღები — 99-84-04.
მთ. რედაქტორის მოადგილის — 99-91-89
პასუხისმგებელი მდივნის — 99-87-10
განყოფილებების — 99-72-89; 99-71-88; 99-83-65. 95-36-68.
რედაქციაში შემოსული ხელნაწერები არ უნდა აღემატებოდეს ბინაზე ნაბეჭდ 14 გვერდს.
ხელნაწერი ავტორებს არ უბრუნდებათ.

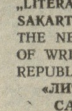

„LITERATURULI SAKARTVELO“
THE NEWSPAPER OF WRITERS OF THE REPUBLIC OF GEORGIA
«ЛИТЕРАТУРУЛИ САКАРТВЕЛО»
ГАЗЕТА ПИСАТЕЛЕЙ

ИНДЕКС 66436 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17. **საქართველოს ეროვნული ბიბლიოთეკის „ბიბლიოთეკა“ სტამბა, თბილისი, ზ. ქორეოლის ქ. 14.**